

Новий вогонь

Дмитро Різниченко

Частина перша: За що боровся Майдан?

1. Що таке Євромайдан?

«Геть від Москви! Дайош Європу!» – проголосив Микола Хвильовий ще на початку XX сторіччя. Знадобилося сто років, повних катастроф, аби українські маси усвідомили цю просту ідею до кінця.

XX сторіччя було для українців суцільною геополітичною боротьбою між Москвою та західним світом, і з цієї боротьби ми винесли один очевидний висновок: країни, яким пощастило втекти від Москви на захід, тепер живуть по-людськи. Й чим раніше ця втеча відбулася, тим пристойніше їх життя. Крізь щілини високого паркану Євросоюзу українці бачать чисті вулиці, високі зарплати і ввічливих поліцейських, які захищають права громадян, а не інтереси правлячого режиму.

«Угода про асоціацію з Європейським Союзом», яку збирався підписати президент Янукович на саміті у Вільнюсі восени 2013 року, була ніби символічним важелем, який мусив перевести Україну із одвічного блукання ординськими степами на шлях розвиненої західної цивілізації. Вона давала надію, що колись, в перспективі, благословенні західні норми таки увійдуть у вітчизняне життя. І коли президент відмовився підписати «Угоду», українці сприйняли це як геополітичну зраду – «...Ну скільки можна?! Ми стільки чекаємо!»

На початку революції Євросоюз для українців був справжнім колективним Ющенко. Українці вірили у ЄС, як у доброго чаклуна, наче 2004-й рік їх не навчив, що багаті знічев'я не діляться з бідними, а сильні просто так не допомагають слабким. Тим більше багаті й сильні європейці нічого подібного українцям і не обіцяли.

Крім зміни геополітичного курсу, по суті, українці хотіли від «Угоди про асоціацію» лише двох речей: дешевих якісних автомобілів та безвізового режиму. Хай не зараз, хай через десять років, але покоління, прожиті під радянською владою, залізно навчили – хороший автомобіль та можливість вільно виїхати з «тюрми народів» є ознакою безперечного успіху. Українці, в масі, не здогадувались, що ніяких автомобілів та безвізового режиму «Угода» їм не гарантувала. Вона взагалі нічого не гарантувала – така собі велика різдвяна листівка, в якій європейці по-батьківськи плескали українців по плечу і висловлювали втіху щодо бажання ще одних східних варварів приєднатися до прогресивної демократичної співдружності, і ладних терпіти задля цього будь-які зустрічні умови. Угоду мало хто читав (це й не дивно – в ній майже тисяча сторінок канцелярського тексту). Можливо, саме тому вона й виконала ту історичну роль, яка їй судилася. Для українців вона стала символічним дороговказом у край маленьких охайних будиночків, прав людини, відповідальності держави перед громадянами – в омріяний «цивілізований світ», який так і не прийшов на Батьківщину навіть після розвалу СРСР.

Це було схоже на романтичну юнацьку закоханість. Навіть спільна жовто-синя кольорова гамма українського та європейського прапорів ніби символізувала якийсь алхімічний шлюб. Під час «Євромайдану» авторитет Європи був настільки великим, що доцільність і вигідність «Угоди» українців, по суті, не цікавила. Головним вважалося, що європейці простягнули руку, європейці запропонували налагодити відносини, як з дорослими, європейці в перспективі (10 років, дурниця, ми ще встигнемо дожити) бачать нас поруч із собою!.. Європейці вимагають тотальної ревізії і фінансової звітності?.. Це правильно, наші європейські партнери мають право контролювати кожен наш крок, інакше все розкрадемо. Європейці вважають, що соціальні витрати бюджету невинувато великі?.. Правильно, це вам не СРСР, тут кожен отримує не пільги, а зароблене. Європейці вимагають запровадити в українському виробництві свої стандарти?.. Правильно, це наблизить наші товари до світового ринку. Європейці не беруть на себе ніяких зустрічних зобов'язань і мають право призупинити дію «Угоди» за власною ініціативою на невизначений термін?.. Все правильно, з нами інакше не можна, сядемо на шию.

Власне, «Євромайданом» можна назвати короткий період між 21-м та 30-м листопада, від виходу перших протестуючих на центральну київську площу до нападу міліції на них. Майдан в цей час був настільки карнавальним, настільки демонстративно траводним, що досі ніхто точно не розуміє, кому і навіщо прийшло в голову його розганяти. В світовій історії заведено, щоб спочатку вона проявлялася як трагедія, а потім як фарс. Українська революція натомість у 2004 році відбулася як мелодрама, а через дев'ять років повторилася як дискотека, і вже згодом стала трагедією.

«Помаранчева революція - 2004» виробила формат українського політичного протесту: прапори, намети, стрічки, сцена, музика, танці. Він закріпився й обтесався за часи Ющенка та Януковича, тож організатори «Євромайдану» в потрібний момент не стали мудрити з креативом і за звичною схемою почали танцювати майже одразу, як тільки вийшли на площу, наче в індійському кіно. З усіх сил демонструючи владі свою миролюбність та готовність до конструктивного діалогу, «євромайданівці» зі сцени самі кликали міліцію забезпечувати порядок, а мітингарів, які хоч здалеку були схожі на радикалів, шельмували кличкою «провокатор». При цьому зі сцени звично лунали радикальні гасла «зека – геть!», «банду – геть!», «ре-во-лю-ція!» і т.д.. Помітна сутичка у той період сталася лише 24-го листопада, у вихідний день, коли на центральні вулиці вивалила величезна маса народу. Група націоналістів, всерйоз сприйнявши радикальні заклики плакатів, спробувала поштовхатися з міліцією під Кабінетом Міністрів – їх затримали, трьох арештували. Особливої стурбованості серед загалу доля цих хлопців не викликала, мовляв, посидять і вийдуть, націоналістам це тільки корисно, хай не створюють проблем. Ніхто не підозрював, що то були лише перші в'язні, список буде довгим і поповниться дуже скоро.

Головною інтригою «Євромайдану» була боротьба між «старими опозиційними політиками» в особах Яценюка, Кличка і Тягнибока (і Юлії Тимошенко, яка хоч і була ув'язнена, але з життя країни не зникла), та новими – вестернізованими молодими демократами, вчорашніми журналістами та громадськими діячами, які хотіли на їх місце. «Нові політики», аби відтерти «старих» від сцени, організували свій окремий євромайданчик. Своя сцена, своя музика і переможниця «Євробачення» співачка Руслана Лижичко у якості ведучої шоу-програми. Молоді демократи, завсідники семінарів з «прав людини» та багатолітні отримувачі західних грантів, тоді робили перші самостійні кроки в політиці. Вони усвідомлювали, що це їх тема – євроінтеграція, євроцінності, європрава, євронапрямок. Тож вони збиралися по повній використати цей рух як свій трамплін у велику політику. Натомість «старі опозиціонери» були людьми досвідченими, вони знали, що 29-го листопада Янукович гарантовано не підпише у Вільнюсі «Угоду про Асоціацію», і вони геть не знали, що після цього сказати людям. Що далі робити? Розходитись?.. А навіщо тоді збиралися? Починати черговий безстроковий майдан напередодні зими, тобто знову сидіти на морозі і витрачати гроші, точно знаючи, що результат буде нульовим, як він був нульовим всі попередні рази, крім 2004-го? Керувати людьми на штурм? Нізащо! Старі опозиціонери – старі друзі «Партії Регіонів», а не екстремісти, тільки мирний протест. Тимошенко вже сидить, і, очевидно, відсидить до кінця, йти за нею ні у кого бажання не було.

Отож, добре подумавши і намітингувавшись на морозі, старі опозиціонери без зайвого пафосу забралися геть, залишивши «нових» один на один з танцюючою масою. Після цього Майдан набрав форм соціально-ангажованого молодіжного фестивалю в центрі міста. Влада, цілком по-батьківськи підтримуючи прогресивний європорив підростаючого покоління, виділила протестуючим намети та пункти обігріву. Визначні «регіонали», зокрема, особисто міністр освіти Табачник та парламентський речник Ганна Герман організовували зустрічі в аудиторіях центральних університетів, на відкритих лекціях м'яко пояснювали нетерплячій молоді, що Європа – це, безперечно, наш стратегічний партнер, цивілізаційний напрямок, геополітичний центр, і ми послідовно ведемо політику щодо переорієнтації і реформування держави згідно європейських цінностей, і т.д., і т.п. Найбільш гарячим студентам відповідали: Ну так! Ну звісно! Ми теж хочемо в Європу! Хіба ж ви думаєте, нам самим не подобається Європа? Високі стандарти життя, права людини! Євроінтеграція – то безумовно наш стратегічний напрямок, просто ще рано.

Треба зауважити, що студенти не дуже й горіли брати участь в протестах, їх туди доводилось буквально запрошувати і вмовляти. Основою «Євромайдану» залишався все той же тонкий шар «креативного класу», який вперто мріяв їздити у обожнювану Європу без віз, небайдужі громадяни, які вже всім організмом ненавиділи режим регіоналів, та професійні революціонери – «активісти», особливий підклас людей, поштовх яким дала Помаранчева революція, яка витягла їх колись із

затишних ніш суспільства у публічне поле, де вони присвятили свої зусилля боротьбі за краще життя, яке кожен розумів по-своєму.

По факту, «Євромайдан» закінчився в ніч на 30-те листопада 2013 року. Спецпідрозділи міліції жорстоко побили беззахисних протестувальників, раптово і остаточно змістивши акцент протесту з мрій про далеку Європу на прагнення добитися справедливості в себе вдома. Почалося повстання. Прапори Євросоюзу почали потроху зникати з київських вулиць, поступивши місце національним та націоналістичним.

2. Яка роль націоналістів у повстанні?

«...Якщо ви підірвете національну гідність, нація не буде думати ні про що інше, крім того, щоб відновити її. Вона не стане слухати ніяких реформаторів, ніяких філософів, ніяких проповідників, поки не будуть задоволені вимоги націоналістів. Вона не буде займатися ніякими справами, скільки б нагальними вони не були, окрім справи возз'єднання і звільнення», – це сказав на початку XX сторіччя ірландський драматург, соціаліст Бернард Шоу. Хоча марксист не перше сторіччя намагаються всіх переконати, ніби суспільство рухається виключно економічними інтересами і матеріальними причинами, світова історія довела, що вирішальний вплив на неї все ж мають такі нібито абстрактні поняття як «гідність», «честь», «звитяга», «воля», «справедливість». І, власне, націоналізм – це якраз та ідеологія, що декларує ці поняття у своїх базових принципах.

Зимову революцію 2013 року не дарма назвали «Революцією гідності». Націоналісти розпочали її, обвішані ярликами «фашистів», «маргіналів», «провокаторів», які своєю присутністю лише дискредитують мирний демократичний протест. Їх гасла називали нацистськими і намагалися заборонити або перекидати. Коли лідер поміркованої, піджачної націоналістичної партії «Свобода» Олег Тягнибок у якості одного з лідерів опозиції став на сцені Майдану поруч із Арсенієм Яценюком і Віталієм Кличком, це викликало неабиякі дискусії і спротив. Проте за три місяці протистояння з владою націоналісти поступово перетворилися у найбільшу надію повстанців. Чим гостріше ставала боротьба за свободу, за яку треба було нефігуально класти душу й тіло, тим прихильніше майданівці ставилися до націоналізму. Чим вище ставали барикади, тим більше на них піднімалося червоно-чорних прапорів. Для цього було декілька системних причин:

По-перше, революція 2013 року мала головною не економічну, а психологічну причину. Бути громадянином України під керівництвом неграмотного бандита Януковича було просто принизливо. А, як сказано вище, націоналізм є саме тією ідеологією, яка прямо забороняє терпіти приниження.

По-друге, відверто антинаціональний характер донецького криміналу. Всім було очевидно, що жовто-блакитна символіка, використовувана Партією Регіонів – ширма, яку вони носять з тим же лицемірством, як колись носили червоні прапори. Характер їх діяльності був наскрізь антиукраїнським, антинаціональним, причому антинаціональним не в дусі комуністичного чи якогось іншого інтернаціоналу, а в дусі колоніального презирства до тубільців. За спиною Януковича стояв похмурий контур Московії, і агенти Московії, якими був просочений його апарат, дивилися на українців мов на сільське бидло, не приховуючи свого ставлення. По телевізору виступали державні й публічні діячі, які прямим текстом казали, що «ніяких українців не існує», міністром освіти був переконаний україноненависник, керівниками силових відомств були відкриті московські резиденти, а жива патріотична громадськість була загнана у вуличний маргіналізм, де боролася за Україну на українських вулицях проти української міліції. Між тим, разом із поколінням, яке не застало УРСР, росла і національна свідомість. І чим далі, тим менше бачилося логічних причин, щоб Україною керували люди, які її відверто зневажають.

По-третє, для націоналістів повстання на Майдані стало продовженням боротьби, яка почалася значно раніше 2013 року. За великим рахунком, вона триває мінімум з XIX сторіччя, коли сучасна українська нація вперше постала як культурний феномен, усвідомила свою історичну самостійність, і зіткнулася з московською колоніальною загрозою. Відповідно, націоналісти з самого початку бачили справжню суть донецького режиму, розуміли, хто в цій боротьбі ворог і хто союзник. У них були традиції, принципи і герої цієї боротьби. Тому коли «Євромайдан» сягнув рівня справжнього повстання, і цивільні

маси, звиклі за роки незалежності до миру і спокою, були повністю дезорієнтовані подіями, націоналісти мали чітке історичне розуміння ситуації, на яке могла опертися решта народу.

По-четверте, лише націоналісти в 2013 році мали організований вуличний актив. Не дивлячись, що вибори в Україні раз у раз вигравали сили з непевною ідеологією, за якими були лише гроші, бізнес та чиновники, ідеологічна вулична боротьба складалася виключно з протистояння націоналістів та комуністів. Ідейні комуністи здебільше складалися із людей старшого віку, а в націоналістичних організаціях було вдосталь сильної і агресивної молоді. Коли під час повстання вулична сила стала вирішальним фактором, націоналісти автоматично зайняли гідне місце.

По-п'яте, до підйому націоналістів призвела зрадлива і непевна поведінка Євросоюзу. На початкових етапах майданівці (під керівництвом місцевих лібералів) всі свої сподівання пов'язували із західними країнами, сподівалися на їх допомогу і захист, тому слово США та Євросоюзу було для них законом. Офіційна ж ідеологія Євросоюзу та США категорично заперечує націоналізм у будь-яких проявах, особливо там, де є хоч натяк на Другу світову війну, антисемітизм і т.п., тому присутність українських націоналістів на Майдані була рішуче засуджена «західними партнерами» (у заяві Держдепу США, зокрема, активісти «Правого Сектору» згадувалися в одному ряду з «тітушками»). Отже, «євромайданівці» спочатку шельмували націоналістів, сподіваючись так здобути прихильність «західних партнерів». Проте чим далі, тим ясніше ставало, що ніяких активних дій у підтримку повстання «західні партнери» робити не збираються. Кожен раз, на кожному новому витку насильства Майдан з надією обертався у західний бік в пошуках захисту і підтримки, але звідти незмінно лунала тільки дипломатична «стурбованість» і «глибоке занепокоєння». З кожним разом офіційне занепокоєння Європи ставало все глибшим, доки не перетворилося на анекдот, а українці усвідомили, що мусять протистоять репресивному апарату самі. Націоналісти ж з самого початку критично відносилися до євросподівань, тобто виявилися найбільш адекватними реальності. Чим менше залишалося ілюзій щодо Євросоюзу, тим міцніші ставали позиції націоналістів.

По-шосте, з усіх наявних ідеологій в Україні лише націоналізм мав виразні революційні риси. У нього були традиції радикальної боротьби, її чіткі принципи, методи, історичні герої. Альтернативні націоналізму ідеології або встигли повністю скомпрометувати себе (комунізм), або були настільки трав'яністими (західний лібералізм), що їх послідовники виявилися не здатні до активного опору, коли він став потрібним. Крім того, маючи славетний шлях війни і жертвності, український націоналізм жодного разу не перемагав, не ставав офіційним державним вченням, не спалював себе бюрократією, тому залишився революційною мрією. Його колишні лідери гинули у боротьбі, залишаючи свою ідею вічно юною, і від того естетично привабливою для бунтівної молоді.

По-сьоме, коли лунає гасло «наших б'ють!», недоречно розмірковувати і коливатися, а доречно гуртуватися і давати відсіч. Тому, коли барикади поділили Київ, чітко відділивши своїх від чужих, саме націоналістична простота підходу та його агресія виявилися найбільш відповідними ситуації.

Після ганебного розчинення лібералів, спостерігаючи, як Майдан на очах правішає і набуває патріотичних рис, ідеологічне лідерство в ньому спробували перехопити комуністи, анархісти та інші ліві (навіть ті, які з самого початку засуджували Майдан в цілому). Вони намагалися вести агітацію, сформувати власну «сотню», але успіху не мали. Українські ліві на момент 2013 року були жалюгідні – це, здебільше, були або відверті сталіністи, тобто прямі вороги Майдану, або приготовані західними грантами діячі, які комфортно себе почували на конференціях і семінарах, але вкрай непевно на бунтівних вулицях. Крім того, соціалістичні гасла не могли бути підхоплені Майданом, бо не було конкретного соціального класу, ображеного Януковичем. Донецький олігархат дістав всіх: бізнесменів (великих і дрібних) та робітників, офісну інтелігенцію й армію, дістав ІТ-шників, дістав селян, дістав працівників культури, дістав навіть кримінал (крім донецького), тобто проти Януковича об'єдналася вся нація. Задоволені Януковичем були хіба що донецькі чиновники, міліціонери, судді, прокурори та інші силові відомства, які перетворилися на його персональні угруповання.

Націоналізм дав естетичне оформлення повстанню – червоно-чорні прапори, портрети провідників, пісні й гасла. Ці символи були найбільш войовничими, найбільше дратували і лякали ворогів Майдану, тому із задоволенням використовувалися повстанцями. При цьому мало хто з повстанців був знайомий з ідеологічною базою націоналізму за межами гасел «Слава Україні! – Героям слава!», «Слава Нації! – Смерть ворогам!», «Україна – понад усе!», «Комуляку – на гілляку!», «Воля або смерть!»

За сторічне існування націоналістичної ідеології вона кристалізувалася у майже релігійне вчення, обпечене війнами і підпільною боротьбою. Незначні спроби ідеологічного переосмислення були зроблені в 1990-х (УНСО), але через пасивність і приземлену матеріалістичність пострадянського суспільства вони залишилися на рівні інтелектуальних експериментів. Героїчний чин українських націоналістів з часів партизанського опору на Західній Україні обмежився локальними війнами в Придністров'ї, Абхазії та Чечні, де брали участь вкрай обмежені контингенти, тож на момент 2013 року націоналістичне вчення дійшло практично у незмінному вигляді, з усім набором догм, характерних для міжвоєнної України ХХ сторіччя. Через це передреволюційне націоналістичне середовище часто нагадувало не політичний рух, а швидше великий гурток історичної реконструкції, або вторинну копію європейських націоналістичних субкультур. Коли ж українські націоналісти на Майдані побачили живу націю, об'єднану в справедливій боротьбі, натхненну і жертвну, вона принесла їм немало сюрпризів.

Стихийний націоналізм Майдану виявив, по-перше, що за час маргінального існування, поки націоналісти варилися у своєму вузькому колі, вони звикли полюбити націю, вчитану в книжках, а реальний український народ з його сподіваннями і бажаннями викликає у них швидше роздратування. Багато націоналістів вважали себе елітою, «кшатріями», особливими людьми, і через це прагнули замість роботи з революційно народною масою навпаки – відмежуватися від неї. По-друге, виявилось, що етнічна концепція, тобто визначення нації через походження, для сучасної України не актуальне, так само не актуальною виявилася ідентифікація нації через мову, релігію та інші формальні ознаки. Виявилось, що національність і нація – різні речі. Зате правим виявився класик української політичної думки початку ХХ сторіччя, націоналіст Дмитро Донцов, який писав: «...Нація – не лише “мовна чи національна збірнота”. Нація – це воля щось спільне творити». Спільна воля, яка рухає історичні події – ось, як виявилось, головна ознака нації. Все інше – лише похідні ознаки. Нація – це спільнота з єдиною на всіх історичною долею.

Також Майдан довів правоту ще одного грутового визначення Донцова: «Націоналізм – се бунт проти особистого і гурткового егоїзмів. Бунт проти ідеології затомізування і розпорошення суспільності, бунт в ім'я старих і вічних правд». Майдан явив дивне перетворення – люди, які буквально вчора намагалися не перетинатися один з одним поглядами в громадському транспорті, несподівано підняли очі від асфальту і зрозуміли, як же їх, насправді, багато. Які вони, виявляється, схожі: спільна мрія, спільна біда, спільне розуміння справедливості. Вони дізналися, що можу довіряти (довіряти!) один одному. І ще вони усвідомили, як багато можуть, коли разом.

3. Проти чого виступали повстанці?

В першу чергу Майдан боровся саме проти, а не за. Весь багатолюдний натовп, який затопив площу вночі 30 листопада 2013 року, не знав і не міг знати, чого він конкретно хоче – там було занадто багато людей з різними, часто протилежними поглядами на життя, на державу і суспільні цінності. Кожен з них йшов власним шляхом справедливості, як він сам його розумів, і несподівано всі ці шляхи зійшлися в одному місці в один час. Люди ще не усвідомлювали, за що саме вони виступають, зате всі вони прекрасно знали, чого більше не хочуть: вони не хочуть влади Віктора Януковича, а також тих, хто стоїть за його трон, і тих, на кого він спирається.

Влада Януковича втілювала собою цілий пласт української історії, який необхідно було здолати:

- Бюрократичний апарат, який Третя республіка (незалежна Україна 1991-2013 років) успадкувала від УРСР разом з притаманною йому азіатською зневагою до свого громадянина,
- Московський політичний і культурний вплив, який вже кілька сторіч визначає українську долю, заперечує право українців на існування як нації,
- Хижий безідейний бандитизм 90-х, який проріс у державний апарат згори донизу, зробив грабунок основною державною функцією.

Побиття мирних студентів і активістів стало останньою краплею, фінальною ризикою під всіма Майданами і майданчиками, протестними мітингами та акціями непокори, які періодично гриміли з різних приводів протягом всієї каденції Януковича. В ту ніч всі жителі столиці, яким було що пред'явити цій владі, вийшли на площу і одночасно виставили рахунок.

4. Хто брав участь у Майдані?

Якщо визначати грубо, то на Майдані були присутні чотири типи людей:

Люди вигоди – це політики та громадські діячі, для яких повстання було лише засобом для досягнення їх особистих та кар'єрних інтересів. Вони були найкраще організовані, мали найбільші матеріальні ресурси, публічне ім'я, багато років грали роль «легальної опозиції», мали потужні зв'язки з діючою владою, тому без проблем стали на чолі повстання. Організували встановлення сцени і звукоапаратури, біотуалети, кухні, орендували приміщення для розміщення протестуючих. Три головні опозиційні політики – Віталій Кличко, Арсеній Яценюк та Олег Тягнибок – ставши на чолі повстання, від імені повстанців вели переговори з владою, домовлялися і торгувалися, представляли повстанців на міжнародній арені. Юлія Володимирівна Тимошенко, номінальний лідер опозиції, хоча перебувала на той момент у тюрмі, теж була присутня на Майдані – у вигляді величезного портрету на новорічній ялинці. Конфлікт всередині повстанського руху, який стався навколо встановлення її зображення над Майданом, наочно показав, наскільки сумнівним є відношення основної маси Майдану до своїх «лідерів». Тим не менш, вони залишалися на чолі майже до кінця, поки не втекли в найнебезпечніший момент. Хоча Майдан знав ціну цим людям з самого початку, боротися проти Януковича разом з ними було краще, ніж без них – вони були джерелом ресурсів, і, як представники парламентської опозиції, давали протесту формальну легальність. А легальність протесту дуже цінувалася, особливо на його початку.

«Люди вигоди» найбільше стримували повстанців. Оскільки вони були частиною владної системи, то не менше Януковича зацікавлені, щоб ситуація залишалася під контролем і не розгойдувалася, не перетворювалася у справжню революцію. Коли першого грудня повстанці взяли штурмувати Адміністрацію Президента, керівники опозиції наступного дня виставили охоронців з числа підконтрольних майданівців, аби ті захищали Януковича від повторення штурму. Вони повертали владі полонених майданівцями міліціонерів і тітушок, домовлялися про поступки з боку революціонерів, про здачу барикад і захоплених будівель. Коли повстання народило першого неформального лідера, – Дмитра Яроша, командира «Правого Сектора», «люди вигоди» так і не пустили його на сцену поруч із собою, не долучили до відкритих переговорів з владою.

Другий тип людей, які брали участь у Майдані – іноземні агенти.

Іноземні агенти – це професійні громадські активісти, які ведуть свою діяльність за рахунок (як правило) американських чи європейських грантів. Через правозахисні центри, благодійні фонди, завдяки семінарам і спеціалізованим громадським кампаніям, до яких вони залучають журналістів, адвокатів, суддів, вчителів та інші суспільно-впливові категорії громадян вони формують розгалужену мережу. Ця мережа годується іноземними коштами і пропагує офіційну західну ідеологію – лібералізм та «права людини». Ця ідеологічна агентура має значні матеріальні та інформаційні ресурси, працює ґрунтовно, з дальнім прицілом, формується десятиріччями. Особливістю західних агентів є те, що хоча більшість з них щиро люблять Україну, західні країни вони люблять все ж значно більше. Представники іноземної агентури, молоді політики – Єгор Соболев, Вікторія Сюмар, Мустафа Наєм, Сергій Лещенко та інші, – зіграли ключову роль у початку «Євромайдану». Відмова Януковича підписати Договір про асоціацію з ЄС дала їм зручний привід для того, щоб заявити про себе. Вони зібрали «Майдан без політиків», на сцену якого не пускали інших політиків, крім себе. Проте, як тільки протест почав виходити за мирні рамки, при перших серйозних сутичках, коли згоріли міліцейські автобуси, молоді політики одразу забули, що вони лідери, і знову стали просто журналістами, неупередженими спостерігачами, які ні за що не відповідають. Деякі з них взагалі зникли, і з'явилися на людях вже навесні, після перемоги повстання, аби знову стати політиками і піти у владу в списках «старих лідерів», яких вони нещодавно намагалися потіснити.

Третя категорія громадян, яка брала участь у революції – це були **люди ідеї**.

Окремий клас людей ідеї в Україні був, по суті, народжений «Помаранчевою революцією» 2004 року. Хоча той «Майдан» призвів лише до декоративної зміни влади в державі, він глибоко перетрусив українське суспільство, створив простір для діяльності низових самоорганізованих об'єднань, дав їм дієві механізми громадського впливу – намети, мітинги, ЗМІ, суспільний тиск. За час між двома

революціями, тобто за 9 років, прошарок громадян, задіяних у низовій боротьбі за права і свободи, розвинувся і закріпився, такі люди отримали назву «активісти». Дехто з них мав ідеологічне забарвлення, дехто не мав. Дехто мав відношення до іноземних фондів, а хтось діяв лише за власною ініціативою та за власний кошт. Хтось діяв виключно у правовому полі, хтось активно використовував кулаки. Хтось був «правозахисником», хтось – «політиком», хтось – «журналістом», але об'єднувало їх одне – вони всі спиралися на громадянське суспільство, яке потроху розвивалося в Україні. Оскільки «активісти» перебували на вістрі боротьби, вони першими усвідомили, що корінь всіх проблем у самій державній системі, тому вони приєднувалися до будь-якого вуличного руху, спрямованого проти влади Януковича на протязі всієї його каденції – від «Податкового майдану» в 2010 до «Євромайдану» в 2013 включно, навіть якщо не поділяли їх ідейної направленості. І, на відміну від основної маси протестувальників, для яких задовільнення їх конкретних вимог означало кінець боротьби, для активістів це був тільки початок.

Люди ідеї мали великий досвід протистояння з режимом, тому, на відміну від інших громадян, менше всього сподівалися на мирні методи. Адже останній мирний, законний протест, який змусив владу піти на принципові поступки, стався аж у 2004 році, і з тих пір Янукович все менше і менше піддавався на публічний тиск і зважав на громадські акції.

Четвертий тип людей, що взяли участь у повстанні, це **люди імпульсу** – власне, народ, розлючені громадяни.

«Євромайдан» вперше за 9 років ідейно об'єднав увесь український протестний електорат, бо у спрощеній масовій свідомості Москва бачилася джерелом більшості проблем, а Європа – способом їх вирішення. І на загал, не залежно від нюансів, більшості хотілося бути подалі від Москви і ближче до Європи. Коли ж «Беркут» застосовував насилля до протестуючих, на площу вийшли навіть ті, хто не підтримував євроінтеграцію, бо мова зайшла вже про основні громадянські права – право на вільне волевиявлення й право на захист. Чим більших масштабів набувало протистояння, тим більше людей втягувалося у нього. Кожен приносив на площу свою власну образу, у кожного за спиною була своя історія несправедливості, яку довелося стерпіти від правлячого режиму: втрачене майно, загублене в міліцейському відділку здоров'я, пережите приниження, неправосуддя тощо. Саме ці люди, неофіти революції, склали основну її частину, її плоть. Вони побачили свій шанс хоча б так – каменем в міліціонера – відплатити владі за пережите гноблення. Ними рухала не ідеологія, а звичайне людське бажання справедливості й кращого життя. Вони дали протесту легітимність, бо їх масова присутність була найголовнішим аргументом на користь того, що тут втілюється саме воля народу, а не задум конкретних політиків чи політичних сил. Вони стали основною піхотою в битвах на барикадах. З рештою, вони винесли на собі основний тягар боротьби, саме їх присутність стала запорукою перемоги.

5. Якими були соціальні першопричини Майдану?

Українські олігархи (як, власне, будь-які пострадянські олігархи) – це не бізнесмени, а стерв'ятники. Вони не будували тих підприємств, з яких розбагатіли, а лише скористалися моментом розвалу СРСР, грабіжницькими й шахрайськими способами привласнили державну власність. Вони не створювали робочих місць і не налагоджували виробництва. Серед них нема жодного Стіва Джобса чи Ілона Маска. Порода цих людей проста, психологія їх прозора – їх цікавлять виключно гроші. Історичні завдання й геополітичні виклики існують поза межами їх розуміння. Вони уявлення не мають про соціальну відповідальність великого бізнесу, не будують університети, як це заведено в цивілізованих країнах, натомість купують футбольні клуби.

Українці з великою шаною ставляться до приватної власності, але погано – до крадіжки. Тому, нічого не маючи проти багатства як такого, українці прагнули позбавити олігархів політичної влади, справедливо вважаючи їх гальмом на шляху розвитку держави, паразитами в економіці. Олігархічний капіталізм в Україні сформував вкрай просту бізнес-модель: обмежена група людей, яка змогла захопити значну частку суспільних багатств в момент розвалу СРСР, стала головним гравцем в державі, бо отримала капітали, достатні для створення масштабних політичних проєктів та монопольний контроль над ЗМІ. Взявши в руки державу з усіма її контролюючими органами та силовими структурами, олігархи, таким чином, створили свою головну конкурентну перевагу: можливість знищувати конкурентів

та провадити сприятливі схеми для власного бізнесу. В цих умовах поняття «великий бізнес» означало перерозподіл держдотацій та рейдерські захоплення й перезачоплення підприємств, а «політичним життям» називалося виривання один в одного з рук державних важелів, завдяки яким можна розподіляти потоки грошей. При цьому, звісно ж, олігархи всіма силами намагалися не допустити формування на підконтрольній території вільного конкурентного середовища, бо тоді втрачається їх головна перевага, вести бізнес без допомоги адміністративних структур вони просто не вміють. В рівних умовах могли утворитися нові потужні, незалежні фінансові центри, які стали б конкурентами в справах, а згодом і в політиці.

Між тим, за роки незалежності в Україні виросло ціле покоління розумних, добре освічених, ініціативних людей, яким був потрібен простір для діяльності, і яких бісила необхідність ділитися результатами своєї роботи з малоосвіченими бандитами. Підприємець, який в Україні намагався працювати чесно, рано чи пізно стикався з каральними функціями держави, необхідністю віддавати результати своєї роботи міліції та іншим чиновникам, і ризикував в будь-який момент втратити діло, у яке вклав душу – прибуткові підприємства просто відбиралися. Звісно, все це створювало вкрай негативний інвестиційний клімат та виштовхувало найактивнішу частку українського суспільства за кордон. Саме цю активну частку мобілізував Майдан.

Революція показала, що в українців, власне, нема «своїх» олігархів. Навіть ті олігархи, які стали на бік повстання, пізніше зробили все можливе, щоб стримати Майдан, домовитися зі своїми колегами із провладного табору і гарантувати їм слухняність повсталих. Для «проукраїнських» олігархів Майдан був лише інструментом, аби натиснути на «промосковських» олігархів і посунути їх від годівниці. У зміні самої системи ні ті, ні інші зацікавлені не були. Повстанці це прекрасно розуміли з самого початку, тому за будь-якої нагоди демонстрували зневагу до «лідерів опозиції». Вони стягнули олігарха Порошенка з трактору і вигнали геть, коли той намагався завадити штурму Адміністрації Президента. Повстанці матюками послали Арсенія Яценюка та облили Віталія Кличка з вогнегасника, коли ті намагалися завадити штурму міліцейських позицій на вулиці Грушевського після прийняття Верховною Радою «диктаторських законів». Коли ж революція, не дивлячись на зусилля «лідерів опозиції», перемогла, олігархи і ставленики олігархів призначили себе владою і презентували себе у цій якості зі сцени Майдану, повстанці засвітали їх всіх. Українці не довіряли їм, справедливо чекали від них зради. Ворожих же олігархів – Ахметова, Медведчука, Фірташа, Бойка та інших – просто безапеляційно ненавиділи.

Революція і війна показали, що битися за Україну, жертвувати заради неї швидше готові ті, хто годує її, ніж ті хто з неї годується. Серед активістів Майдану та солдатів-добровольців було на порядки більше приватних підприємців, ніж бюджетників. Ще «Податковий Майдан» в 2010 році, викликаний спробою Януковича обдерти дрібних і середніх бізнесменів на користь великих, показав головну лінію соціального розлому – приватна ініціатива проти державної системи та інтегрованих у неї олігархів.

Ударним класом Майдану був так званий «середній клас». У сфері економіки та держрегулювання Майдан прагнув особистих і громадянських свобод, зменшення державного контролю в усіх сферах. На відміну від старшого покоління, яке перш за все цінувало соціальні гарантії, рушієм української революції 2013-2014 року стало покоління, чиє дитинство припало на 90-ті, а юність – на 2000-ні роки. Це покоління звикло ні в чому не сподіватися на державу, бо для них вона ніколи не була осередком стабільності і джерелом добробуту. На їх очах держава розвалювалася та переживала регулярні кризи – вони застали її ідеологічний крах, крах цінностей, які вона сповідувала, пророцтва на місці держави безідейних бандитсько-міліцейських угруповань з декоративним патріотизмом. Відповідно, вони звикли якомога менше перетинатися з нею, і ні в чому не сподіватися – служба в державі сприймалася як царство маленьких зарплат, корупції на всіх рівнях, безсенсових застарілих інструкцій, поборів, закостенілості й нудьги. Життєвим зразком цього покоління була офісна робота й кар'єра в недержавній компанії, бажано іноземній. Патріотизм (якщо він був) спирався на історичні епохи, які відійшли в минуле, а в теперішньому житті міг жититися хіба що футбольними чемпіонатами. Для чоловіків, які відчували себе воїнами, армія і міліція категорично не підходили для реалізації схильностей – нічого по-чоловічому привабливого в цих структурах не було. Покоління Майдану практично не служило в армії, бо на їх очах армія згорталася, розкрадалася, спивалася, зменшувалася, втрачала сенс і готовність воювати будь з ким. Осередками мужності для молоді виступало або середовище бойових

мистецтв, або романтизовані кримінальні угруповання, або ідеологічно забарвлені агресивні вуличні рухи (як правило – націоналістичні). Відношення Майдану до державного апарату найкраще виражається словами: «Не треба нам допомагати – просто не заважайте».

6. Яка роль сучасних технологій в українській революції?

«Євромайдан» був найбільшим в історії держави інтернет-флешмобом – він почався із запису в Твіттері, відгукнувся соціальними мережами, самоорганізувався і вивів на площу Незалежності величезний натовп. Телебачення (не говорячи про друковану пресу) включилося у ці події значно пізніше. Коли ж вночі 30 листопада новина про побиття мітингарів «Євромайдану» розлетілася інтернетом, відбувся новий флешмоб – всі небайдужі кияни протягом кількох годин зібралися біля Михайлівського собору, в якому укрилися жертви міліції, і з цього, власне, почалася Революція. Майдан неможливо уявити без соціальних мереж, вони стали головним організаційним, інформаційним і пропагандистським інструментом повстання. Через них координувалися дії, знаходилися ресурси, виявлялися ситуативні лідери. Майдан діяв узгоджено, мов зграя птахів або риб в дикій природі, інтернет дозволяв йому оперативно реагувати не тільки в межах натовпу на площі, але й по всьому Києву, згодом – по всій країні.

«Жасминова революція» в Тунісі, революція в Єгипті, заворушення на площі Таксім в Турції, «Революція парасольок» у Гонг-Конгу, «Оккупай-уоллстрит» в США, «Болотна площа» в Росії – це все «розумні натовпи» («smart mobs»), які кинули виклик пануючій суспільній системі. Учасники цих революцій були максимально включені в інформаційний простір планети, мали величезну кількість гаджетів, комп'ютерів, фото і відеотехніки, завдяки чому кожна подія фіксувалася на безліч інформаційних носіїв і миттєво розліталася світом, наче кадри грандіозного реаліті-шоу. Все це – наслідок Третьої Індустріальної Революції.

Світ колись пережив «революцію парового двигуна» та «революцію електрики», тепер же на черзі революція мікропроцесорів та штучного інтелекту. Вона втілюється в інформатизації, роботизації, альтернативній енергетиці, новітніх наукоємних засобах виробництва і високотехнологічній продукції.

До України «фейсбук-революції» відгриміли по всьому Близькому Сходу, знищивши там старі диктатури – релікти часів «Холодної війни». Це закономірно, бо коли країна відстає у розвитку, вона приречена наздоганяти прогрес стрибками, а ці стрибки завжди супроводжуються соціальними струсами. Один з ґрунтовних законів історії полягає у тому, що прорив у технологічному розвитку людства автоматично призводить до перевороту в суспільній і політичній структурі, адже з'являються нові економічні й соціальні класи, які рано чи пізно усвідомлюють свої інтереси, формулюють свою громадянську платформу і вимагають для себе місця під сонцем, активно розштовхуючи стару еліту.

Раніше основний прибуток отримував той, хто добуває ресурси. Пізніше – той, хто виробляє промисловий продукт. В нинішніх умовах найбільшу додану вартість створює той, хто розробляє високотехнологічний продукт і організовує маркетингову мережу його збуту. (Наприклад, витрати на виробництво сучасного смартфона складають менше десятої частини від його кінцевої ціни, 9/10 отримує розробник і продавець). Найбільші капітали світу давно належать ІТ-компаніям та інженерним корпораціям, в Україні ж основними власниками багатств все ще є добувачі ресурсів і володарі важкої промисловості. Відповідно, політична влада також належить їм, і поступатися статусом вони не збираються. А, між тим, українська ІТ-галузь (для прикладу) наразі стабільно збільшується на 20-30% в рік, тобто розвивається надпотужними темпами, і незабаром перевищить за валютними надходженнями металургійну промисловість. Тобто Україна не стоїть осторонь глобальних економічних процесів, але на заваді їм тут стоїть симбіоз великого капіталу з державною владою, який контролює економіку позазаконними методами, створює вкрай негативний інвестиційний клімат і штовхає найкращі уми (які є головним ресурсом постіндустріальної економіки) на виїзд за кордон. Щоб змінити цю ситуацію, потрібно принципово змінити і перерозподілити всю майнову структуру держави, яка склалася і вкоренилася ще з початку 90-х. Це неможливо зробити шляхом поступових системних реформ – жоден олігарх добровільно і демократично свою владу й багатства не віддасть. Отже, Україна була приречена на вибух.

«Третя Індустріальна Революція» породила так званий «креативний клас» – «білих комірців», представників сучасних творчих професій: інженерів, бізнесменів, програмістів, менеджерів, блогерів – молодих людей, чиє життя невіддільне від високих технологій, завдяки яким вони отримали значну мобільність і незалежність заробітку. Новий економічний клас народив те, що називають «громадянське суспільство» – неофіційні структури, активісти яких добровільно взяли на себе обов'язок вирішувати суспільні питання там, де держава діє неефективно або злочинно. Головним організаційним інструментом цих структур став інтернет – мобільна, високотехнологічна інформаційна мережа, проти якої правляча система виявилася безсилою (на відміну від ЗМІ, які контролювалися системою монополюю). По суті, Майдан був повстанням інтернету проти телебачення. І нове суспільство, побудоване на більш довершених еволюційних принципах, перемогло стару систему, хоча вона мала сильну вертикальну структуру, зброю та безмежні фінансові ресурси.

7. Якою була роль Європи та США?

Історичний закон, сформульований Троцьким, говорить: «Скинутий клас ніколи не бачить причину своєї поразки в собі, він завжди звинувачує у повстанні зовнішні сили та іноземну підступність». А закон, сформульований Макіавеллі, говорить: «На допомогу повсталим завжди приходять іноземці». Звісно, український Майдан без іноземців не обійшовся, хоча їх роль була зовсім не така, як це зображає московська пропаганда.

Наші рядові вороги – московські солдати і колаборанти-антимайданівці – щиро переконані, ніби європейці та американці мріють захопити наші багаті ресурси, керувати нами і визискувати, перетворити нашу землю на могили для свого сміття, і взагалі зробити багато хижого і поганого. Натомість наші симпатки – наївні євродомантики – щиро вірять, ніби європейці й американці хочуть зробити з нас «вітрину» західного світу, побудувати тут цивілізоване суспільство, аби на нашому прикладі наочно довести всім переваги західної політичної моделі. Правда ж полягає у тому, що насправді європейцям і американцям на нас в першу чергу глибоко байдуже.

У них там, за залізним парканом «шенгену», все чудово. Їм не треба нікому нічого доводити. Вони перемогли в Другій світовій, а згодом – у «Холодній війні», і цим давно все всім довели. Останні війни за ресурси, у яких вони брали участь (війна в Іраку, наприклад) показали, що сучасна війна зжирає більше грошей і ресурсів, ніж потім можна заробити, захопивши чужі нафтові вишки. А скільки проблем із міжнародною спільнотою, скільки гучної неприємної балаканини після таких ризикових кроків – жах. Тому вони діють технологічно і просто. Їм не потрібно захоплювати чужі ресурси, їм простіше задешево купити у місцевих племен сировину, обміняти її на високотехнологічну продукцію з величезною вигодою для себе. Замурзані аборигени ще будуть стояти у черзі, аби лиш обміняти свій грубий хліб та вугілля на сяючий комп'ютер. Європейцям і американцям не треба викачувати гроші з держав Третього світу, адже будь-який місцевий режим (хоч Януковича, хоч Путіна, хоч Порошенка) сам успішно пограбує свою країну, і сам відвезе награбовані гроші у валізах до них на захід, і там з готовністю віддасть належний чималий відсоток, аби тільки йому дозволили тримати рахунки в цивілізованих банках, тільки б вчили його дітей у хороших західних школах, тільки б дали спокійно і сито жити в суспільстві порядку і закону.

По суті, єдине, в чому західні країни принципово розходилися з Януковичем – це засудження і ув'язнення Юлії Тимошенко. Європейцям незручно було взаємодіяти з режимом, який кинув за ґрати лідера опозиції, диктатори у демократіях не в пошані. У решті ж проявів Янукович для них був м'яким і зручним тираном. Не дивлячись на його зовнішню дикість та кримінальну біографію, європейці могли домовитися з ним практично про будь-що. При Януковичі почалися розробки сланцевого газу на Донбасі компаніями «Шеврон» та «Шелл». При Януковичі був проведений перший в Україні гей-парад. Янукович всерйоз збирався підписати Договір про асоціацію з ЄС, просто Московія його останній момент перекупила. Європейці звикли, що кожен президент України, безвідносно вишиванки і партійності, залежить від них політично й економічно, як в ролі представника держави, так власною «хатинкою». Тому щоб там не промовлялося в Україні для внутрішнього червонознаменного електорату, аж ціле Міністерство Євроінтеграції існувало в Україні завжди. «Договір про Асоціацію з ЄС», який став яблуком роздору для українців, насправді не вимагав від Європи нічого. Він був, по суті, просто обіцянкою, що якщо українці протягом десяти років будуть робити все, що їм скаже Європа, то, можливо, Європа опісля

подумає, чи долучити українців до себе. А якщо ні – то ні. Відповідно, коли Янукович не підписав «Договір», європейці не побачили у цьому жодної трагедії.

Коли чимало українців вийшли на «Євромайдан», вимагаючи цього підписання, європейці віднеслися до цього схвально, але вкрай стримано – вони усвідомлювали, що більшість українців ваблять не стільки європейські цінності, скільки можливість утекти в Європу на заробітки. Тому на словах підтримуючи «демократичний вибір українського народу» (а що їм було ще робити?.. не можна ж геть проігнорувати відчайдушні натовпи людей, які протестують під зірчастими знаменами), по суті, європейці просто чекали, коли все це закінчиться. Вони приїжджали іноді на Майдан, роздавали печиво, посміхалися, говорили бадьорі слова і закликали до миру й діалогу. Їх, насправді, мало обходило бажання українців ситніше жити за рахунок європейських багатств, і вони не збиралися заради них піддавати ризику власні інтереси, зокрема, сваритися з Московією.

З Володимиром Путіним на цей момент у Європі налагодилися рівні і взаємовигідні стосунки. Перед українською революцією сталося значне потепління відносин між західними країнами та Московією, які було перепсовано в 2008 році московським нападом на Грузію. В 2010 році з ініціативи США була відновлена діяльність особливої ради Москва-НАТО, де Москва мала найбільші права з усіх країн, які не входять в Альянс – на рівних з дійсними членами брати участь у його засіданнях. США на цей момент помітно втомилися від війн, і на зміну войовничим республіканцям до влади прийшли демократи. Президентом був обраний найліберальніший ліберал, представник лівого крила демократичної партії – Барак Хусейн Обама – втілена толерантність та боротьба за мир і діалог. З рештою, в порівнянні з тим, як прийнято правити Московією з часів Золотої Орди, Володимир Путін був все ж вельми цивілізованим диктатором. Після ейфорії, надії на демократичні перетворення, «вінд оф чендж» початку 90-х, які увінчалися режимом КДБістів, Захід просто встановив з Кремлем спокійні прагматичні відносини, справедливо гадаючи, що сподіватися кращого від цієї країни марно. Як казав Оскар Уайльд: «В Росії можливо все, крім реформ».

Путіна допустили в G8, публікували в «TIME». Навіть спільного ворога вдалося знайти – «міжнародний тероризм», тобто радикальних ісламістів, і під цю тему зав'язати чимало ниточок у військовій співпраці. Все це в комплексі призвело до того, що в українській революції США та Європа зайняли більш ніж пасивну позицію. Вони обмежувалися дипломатичними заявами про «стурбованість» та «глибоку занепокоєність», яка з часом серед українських повстанців стала сприйматися як злий жарт. Не пробуючи розібратися у конфлікті по суті, не роблячи ніяких рішучих висновків, так і не зрозумівши, з чим вони мають справу в Україні, Євросоюз (й у меншій мірі США) просто закликали «помиритися і домовитися».

Останній нагоду включитися і принципово змінити розвиток подій західні союзники мали навесні 2014 року, коли Москва пішла на окупацію Криму. Давши свого часу Україні гарантії територіальної цілісності й безпеки, Британія і США отримали всі офіційні міжнародні права, аби втрутитися в конфлікт. Голосування в ООН показало кворум, міжнародна спільнота була майже одностайно на стороні України, адже весь світ спостерігав он-лайн за Революцією в Києві, іноземні виборці давали моральну оцінку подіям на Майдані. В цей короткий період – між введенням військ і до офіційного проголошення анексії – керівництво Москвії панічно боялося реакції США, брехало, говорило про відсутність своєї армії, вичікувало. Її солдати поводили себе ввічливо, навіть нерішуче, ховали обличчя, щоб все можна було в останній момент відіграти назад. Проте, трохи поганявши для вигляду авіаносець Чорним морем, західні країни обмежилися політичними заявами. Це надихнуло Московію і зробило ескалацію війни невідворотною.

Коли війна спалахнула в усій силі, західні країни опинилися в ситуації, коли вони просто не можуть залишитися осторонь. Напавши на Україну, Москва, по факту, знищила всю систему міжнародної європейської безпеки, старанно побудованої з кінця Другої світової війни. Про всі міжнародні договори та роззброєння можна було забути. Вона демонстративно зневажила авторитет США та Британії, які давали Україні гарантії, зневажила авторитет Євросоюзу, який робив політичні заяви на підтримку Майдану. Поставила під питання світове лідерство цих країн. З рештою, вперше з часів Другої світової війни вчинила відкрите завоювання чужої території в Європі, а це не жарт. Папа Римський запустив у небо голубів при молитві за мир в Україні, а на голубів напали хижі птахи. Залишити без реакції українську національну Революцію і московську анексію західні демократії вже не могли.

Втрутившись, західні країни обмежилися економічною і дипломатичною війною. Їх розрахунок простий – вони вирішили потроху підгодовувати Україну, щоб вона не померла внаслідок війни та кризи; слідкувати за її реформами, пороку наводити лад у військовій сфері, і контролювати місцеву революційну активність, аби вибухова енергія не призвела до соціальної катастрофи. Водночас перекривати економічні й політичні вентиля Москві, щоб та повільно конала, стікаючи своїми прибутками, ніби кров'ю (хоча тут швидше проситься – «своїм салом»).

Вони так і не дали українцям омріяних «джавелінів». Маючи практично необмежені матеріальні ресурси (позаяк друкують для всього світу гроші), західні країни давно виробили свій власний механізм експансії – політико-економічний, правозахисний. Після Другої світової війни (перший раунд) і Холодної війни (другий раунд) ставши лідерами всього світу, США та Євросоюз довго і сумлінно вибудовували міжнародну правову систему, яка діє за їх власними принципами, тобто згідно «прав людини» і ліво-ліберальної ідеології. Вони десятиріччями вкладали чималі кошти й зусилля у розбудову цих норм в країнах з іншими ідеологіями, в тому числі в Україні, бо західним країнам зручно і комфортно діяти в суспільствах, які підкорюються їх правилам. Вони готували українських правозахисників, активістів, журналістів, які мусили стати лобістами їх інтересів, вони розраховували, що поступово ці люди просочаться у політику і стануть їх прямими агентами впливу. І, звісно, вони вітали початок мирного «Євромайдану», справедливо вбачаючи у ньому переможний поступ своєї ідеології. Але вони виявилися категорично не готовими до ескалації конфлікту всередині країни, і тим більше до розгортання його в повноцінну війну.

Замість мирної буферної держави Євросоюз отримав ще одну гарячу точку під боком. НАТО несподівано для себе виявило, що спокійні, впевнені роки, проведені в ролі «світового поліцейського» розслабляючи подіяли на військовий потенціал Альянсу, і паралізуюче – на механізм прийняття рішень у ньому. Коли ворог, проти якого, власне, створювалося НАТО, порушив мирний меморандум і взявся за зброю, НАТО виявилось не здатним прийняти жодного рішення майже рік, критичний рік. Міністри оборони провідних європейських країн несподівано побачили, що буквально за лічені місяці в Європі, на ще вчора мирній території може виникнути танкова армія, які кількістю механізованого складу перевершує «Бундесвер», а також зразки зброї, проти яких західним країнам взагалі не доводилося на пряму воювати. Фінал української революції примусив міжнародну спільноту дійсно глибоко стурбуватися.

8. Чому Московія втрутилася в Українську Національну Революцію?

Московія (точніше, Володимир Володимирович Путін, відомий як «Хуйло») не могла не втрутитися в нашу революцію. Для цього були дві головні причини:

Перша – історико-геополітична. Московська імперія вже більш як сто років послідовно зменшується і розвалюється, це об'єктивний історичний процес. Як і кожна імперія, яка вступила в останню фазу, вона пульсує, періоди розвалу чергуються періодами тимчасового розширення, проте внутрішня криза кожен раз примушує відкотитися на колишні кордони з новими територіальними втратами. Як і кожній імперії, їй не хочеться зникати (а кому хочеться?), і не хочеться втрачати статус супердержави чи, принаймні, беззаперечного регіонального лідера, цивілізаційного центра. І для того, щоб не втратити цю роль, Московії критично потрібен Київ.

Україна займає особливе місце в московській державній традиції, в самому її історичному міфі. Офіційна історіографія Москві ділиться на три періоди – київський, московський та петербургський, кожен з яких символізує ключовий етап її розвитку. Відповідно, Київ для Москві є першою столицею, джерелом її державності, символічним серцем і духовним центром. Те, що нині Київ є столицею незалежної України з точки зору московської державної логіки – болючий історичний парадокс, який мусить бути виправлений, адже він буквально вибиває з-під неї фундамент.

Справа у тому, що Московія, будучи по суті історичним гібридом, спадкоємцем руської державної традиції і водночас монгольської (ординської), для себе давно і однозначно вирішила претендувати саме на слов'янський історико-культурний спадок. По-перше, бо європейська цивілізація, хоч її зараз демонстративно зневажають московські правителі та їх електорат, завжди була магнітом для їх суспільства, політичним орієнтиром і джерелом суспільних ідей. Тому називаючи себе Руссю, а не

Ордою, Московія вписує себе сам в європейський родовід. По-друге – без Києва Московія не може претендувати на особливу роль в «Русском Міре», та й називатися «Росією», власне, може з великою натяжкою. Київ же – серце Русі. Змагання за Київський княжий престол визначало найголовнішого, найсильнішого з братів-княжичей, його по закону спадкував старший. А претендуючи саме на старшість, на керівну роль серед оточуючих народів, вважаючи себе «русским морем», в яке стікаються всі слов'янські джерела, Московія так чи інакше мусила в першу чергу володіти Києвом, «откуда есть пошла земля русская». Поки ця держава щиро прагне бути імперією, історичні традиції та символізм будуть грати в ній визначальну роль.

З тих пір, як Московія назвала себе «Росією», Києву не лишилося вибору. Як показала історія україно-московських відношень, яку б ідеологічну форму Московія не приміряла на себе (чи то царську, чи комуністичну, чи як зараз – євразійську), вона так чи інакше буде заперечувати існування української нації. У крайньому випадку нас визнають «братнім народом», гілкою єдиного російського народу, але ніколи не допустять нашого права на власну історичну долю. Ми вписані в їх історичні апокрифи намертво, вони визначили нам місце, і наших зауважень щодо цього терпіти не згодні. Александр Дугін, сучасний євразійський ідеолог, у своєму підручнику з геополітики в 1997 році прямим текстом написав, - «...Існування незалежної України в нинішніх кордонах і з нинішнім статусом «суверенної держави» ідентичне жахливому удару по геополітичній безпеці Московії, рівнозначне вторгненню на її територію». З точки зору Московії у України нема і бути не може власної території.

Як тільки Москва більш-менш оправилася після глибокої кризи 1991-го року, в неї одразу відновилися зовнішні апетити, і вона зробила все, щоб ліквідувати несподівану українську незалежність. Для початку – дипломатичними і підкилимними методами: розчинити в підконтрольних міжнародних союзах, поставити на ключові пости своїх прямих агентів. На момент передреволюційного 2013-го року в Україні був прийнятий «закон про мову», який дозволяв громадянам не знати української. Освітою керував міністр, який відкрито і публічно стверджував, що українців як нації взагалі не існує, і цьому вчив українських дітей. Голова Служби Безпеки України мав московське громадянство, кар'єру починав в Чорноморському флоті Московії, відкрито носив на однострої значок з двоголовим орлом. Два міністри оборони при Януковичі мали московське громадянство, а третій був просто торговцем із Севастополя, куди він і втік одразу після окупації Криму. Українська армія була поступово розорена і перетворена на посміховисько, й існувала, взагалі не збираючись проти кого-небудь коли-небудь воювати, тим більше проти Москви. В той же час був вирощений величезний, безкарний апарат міліції – внутрішній опір Янукович готувався долати серйозно. Політична «опозиція» України, у тому числі націоналістична й радикальна, була інфільтрована московськими агентами, а очолювалася вона старими партнерами, з якими давно все було домовлено. Ці агенти з готовністю гальмували і здавали міліції тих відчайдушних, хто сприймав боротьбу з промосковським режимом всерйоз. Включення України в «Митний союз», поступова інтеграція на всіх рівнях аж до спільного футбольного чемпіонату мала увінчатися запланованим вступом в «Євразійський союз» в 2015 році, який ставив крапку на українській незалежності. Але цьому завадила Українська Національна Революція.

Москва вжила всіх заходів, щоб спочатку придушити повстання руками своїх колаборантів у керівництві України. Коли у них не вдалося – прислала на допомогу своїх спеціалістів, включила міжнародні пропагандистські й політичні важелі, в критичні моменти перевдягала своїх солдат в однострої української міліції і засилала їх на Майдан. Коли ж нічого не спрацювало, коли до Путіна прилетів переляканий на смерть Янукович, Московія відкинула обережність і ввела війська.

Чи усвідомлював Путін всі можливі ризики такого кроку для себе?.. Безумовно. Але вибору в нього, по суті, не було. Якщо існування незалежної України є загрозою для Московії в геополітичному значенні, то перемога Української Національної Революції стала загрозою кремлівському режиму безпосередньо.

Кремль не міг терпіти під боком повсталу Україну, як Янукович не міг терпіти Майдан в центрі столиці. Кожен день через цю неконтрольовану територію, наче крізь пробоїну, витікав його державний авторитет і суверенітет. Якщо влада не має сил контролювати власну столицю – ніяка вона не влада, її просто нема сенсу слухатися. Якщо всесильний Кремль не може здолати антикремлівське повстання прямо в серці «Руского Міра» – ніякий він не всесильний. Якщо антикремлівське повстання перемогло в Києві – воно здане перемогти і в Москві. Саме ця думка рухала Володимиром Путіним, коли він наважувався на збройну анексію. Майдан був наочним експериментом, який довів, що владу можна

скинути, скинути силою, скинути, навіть якщо влада багато років готувалася до революції і все передбачила. Кожного ранку вогненної зими 2013-2014 року Володимир Путін прокидався, вмикав телевізор і бачив свій найгірший кошмар – революцію. У нього не було сумнівів щодо того, по кому дзвонить цей дзвін.

Якби він просто програв український Майдан, просто відступився, обійшовся без показової демонстрації сили, опора його режиму – консервативні сили Московії, радянський та інший шовіністичний електорат, силовіки, спецслужби, чиновники-єдинороси – всіх, кого довго, гучно, переконливо, з кожного телевізора вчили: «Ви – велика держава! Там – фашисти і найманці Заходу! Діди воювали, не посрамім!», – якби Путін не виправдав їх агресивних сподівань, всі вони одразу б перетворилися з його опори на загрозу. Вони б зрозуміли, що Путін слабкий і нерішучий. Ця публіка, накручена пропагандою, була впевнена, що ніхто не здатний протистояти московській силі, тим більше якісь хохли. Вони чекали, що їх лідер покаже силу, і були цілковито впевнені, що удар увінчається легкою перемогою.

Втрата підтримки в шовіністичному середовищі створила б Путіну загрозу удару в спину, тобто загрожувала змовою і втратою влади. В той же час московська опозиція, натхненна Майданом, навпаки, після перемоги української революції активізувалася і повірила в свої сили. Це створило Путіну загрозу удару в обличчя. Затиснутий між двох вогнів, він зробив відчайдушний, ризиковий, але єдиний крок, який бачив для себе – пішов ва-банк. Якщо вже не вийшло придушити повстання, залишалося тільки показати всім (в першу чергу – москвинам), що революція прирікає країну на війну, втрати, розвал, бідність. І він наказав своїм солдатам перевдягатися вже «Самообороною Криму».

9. Чому населення Московії масово підтримало напад на Україну?

Серед людей, які в Московії захоплено вітали «русскую весну», були не тільки вірні престолу шовіністичні маси, які в усі часи святкують початок війни, вірять, що вона буде стрімкою і переможною, а потім гинуть на фронтах і зубожіють. «Іреденту» підтримали не тільки функціонери владних партій, але й чимало діячів, які до 2014 року були послідовними опозиціонерами кремлівському режиму. Йдеться не про натовп таємних агентів влади, які працювали в опозиційному середовищі, і в потрібний момент просто виконали наказ розвернутись проти України – серед агресорів вистачало й щирих патріотів, які ненавиділи Путіна (зокрема, було багато російських націоналістів та іншої радикальної московської опозиції), які в один момент простили йому всі гріхи, пішли до нього на службу і азартно включилися у завоювання.

Чому вони лишилися глухі до справедливих закликів Майдану, чому не зважили на величезний плакат, який всю зиму провисів над бунтівною площею: «Любим русских – презираем Путина»?

По-перше, тому що патріоти Московії відчули загрозу, яку несе українське повстання для їх нації. Революційне відродження українців змусить потіснитися всі інші ідентичності – в першу чергу росіян, чий національний міф є основним конкурентом в боротьбі за самовизначення цієї території. Московія не випадково забороняла національні мови і традиції в тих колоніях, які прагнула асимілювати. Вона претендувала не лише на землю, але й на душу народів, на його коріння. Київська ж революція дала такий потужний поштовх для розвитку української свідомості, таку хвилю національної гордості, що ні про яких «малоросів» говорити не було вже сенсу. Тож російські націоналісти спробували багнетом зупинити цей націогенез.

По-друге, московські добровольці щиро вірили, що їдуть захищати зневажені права російськомовного населення. При цьому вони прекрасно знали, що саме російськомовні клани найбільше керували Україною і володіли основною частиною її багатств. Вони знали, що українська мова досі не підкорила сучасне місто, не набула у ньому природного звучання, не струсила з себе печатку фольклорного села. Знали про відсутність побутового шовінізму серед українців, знали, що навіть у центрах українського відродження (у Львові, зокрема) нема дискримінації російськомовних. І тим більше вони були в курсі, що Україна не відала такого жаху, як етнічна ворожнеча, добре знайома росіянам по Кавказу та Середній Азії. Проте вони їхали сюди саме «захищатися», а не нападати.

Вони настільки звикли за час існування Імперії до свого права сильного, що сприймають його як природний і справедливий порядок речей. Як і всі колонізатори, вони вважають себе

«культуртрегерами», думають, ніби саме завдяки ним на підкорених землях існує цивілізація і прогрес. Тож в їх очах благородне діло – боротися у колишній колонії за керівний, чи, принаймні, рівний статус («друга державна»). Положення звичайної національної меншини, хай навіть з найширшими правами, неприйнятне, принизливе, наче колишньому господарю будинку лишили єдину кімнату і усунули від керівництва господарством. Як було вже сказано, існування незалежної України москвини сприймають як свою поразку. Необхідність вчити українську мову для них – приниження, необхідність знайомитися з українською історією та культурою – національне гноблення. Не вважають вони її за культуру.

По-третє, навесні 2014 московські найманці їхали сюди, бо просто не боялися українців, зате безмежно вірили у нездоланність ФСБ, отже, не сумніваючись у швидкій перемозі, хотіли скористатися моментом, встигнути взяти участь у завоюванні. Посади і здобич – для найпростіших, власна країна «під ключ», простір для політичних експериментів, якого так не вистачало в Московії – для мрійників. На «круглих столах» у захопленому Донецьку чимало московських політичних «мислителів» відстоювали незалежність «ДНР» та «ЛНР» від Московії, їм паморочили голову перспективи будувати державу з чистого листа.

А на Україну вся ця публіка просто не зважала: «Країна 404», «фейлед стейт», «Руїна». Їм було байдуже, що там писалося на якихось плакатах, хто там до чого закликав на Майдані. Для них, представників «супердержави», тут йшла боротьба між геополітичними блоками, між Московською Імперією та США, між Євразією та Атлантикою. А хохли – що хохли?.. Нормально все буде з хохлами. Виженемо ту жменьку фашистів, які за американські гроші влаштували безлад, наведемо нормальний порядок (давно пора було), і будемо собі жити з хохлами, як завжди жили...

10. Чим повстання на Майдані відрізняється від промосковських заворушень на сході і півдні України?

До того як народні маси усвідомлять безвихідність свого становища і наважаться повстати, серед них прокидаються і бунтують одиниці: просто одного разу один громадянин остаточно усвідомлює, що держава, вся її структура, всі її інституції не служать його волі, його інтересам, натомість є лише апаратом насильства над ним. Коли такий громадянин остаточно розуміє, що апелювати йому більше ні до кого, залишається трагічна невідворотність: або змиритися і коритися стану речей, або ставати до боротьби.

Спротив однаків ще не може опертися на народний рух або організацію, і часто не має жодного ідеологічного забарвлення. Просто людина починає, як сама це розуміє, творити справедливість власними руками. У крайніх випадках особистий спротив набуває форми індивідуального терору. Це завжди прояв відчаю й безвиході, проте саме подібні акти самосуду є найвірнішою ознакою, що в суспільстві назріла масштабна криза. Вони передують народному повстанню, яке, по суті, і є великим історичним самосудом.

Наприкінці січня 2014 року (вже під час Майдану) стався знаковий випадок в Умані: місцевий працівник «Уманьгазу» зайшов в кабінет свого начальника і розстріляв його впритул з мисливського дробовика, а потім застрелився сам. Аполітичний, дорослий батько двох дітей, через особистий конфлікт з керівником був поставлений у ситуацію, з якої не бачив виходу: на нього повісили величезний борг, розжалували з посади начальника цеху до простого сторожа, зробили його життя нестерпним, придушили матеріально і морально, примусили закласти в банку квартиру. Він намагався домовитися, прохав про милість, але вмовити не зміг – кривдником виявився голова правління підприємства, депутат обласної ради, керівник міської організації «Партії Регіонів», його він і застрелив з мисливської рушниці, а потім не витримав і застрелився сам. Всі подібні випадки на перший погляд видаються трагічними збігами обставин, проте при системному розгляді в них легко можна побачити чітку суспільну закономірність. В сумі вони окреслили ворога, проти якого був направлений народний гнів: міліціонери, чиновники, представники владних антинаціональних партій.

Перед революцією 2013 року Україна спостерігала цілу низку самосудів. Ці випадки (за рідким виключенням) не набували широкого розголосу, не виходили за рамки звичної «кримінальної хроніки», бо, на загальне, сприймалися як належне. Суспільство, у якому гроші і статус дозволяють вчинити

будь-який злочин без покарання, приречене на стихійне насилля. Але народний гнів потроху наростав, спроби самосуду потроху набували рис локальних народних заворушень (останній гучний випадок стався буквально за чотири місяці до революції, у Миколаївській області, в селищі Врадіївка, де міліціонери зґвалтували й намагалися вбити дівчину, та залишилися безкарними). Врешті поодинокі сплеску бунту злилися у єдиному вибуху Майдану, побиття студентів 30 листопада стало останньою краплею.

Нічого подібного промосковські сили не пережили. Сепаратистські організації, фінансовані Московією, за роки діяльності жодного разу не брали участі у загальногромадських протестах, не намагалися перехопити на себе правозахисну діяльність, не бралися за вирішення соціальних проблем. Це привело б їх до протистояння з діючою владою, донецькою владою – зі своєю владою. Тому акції сепаратистів обмежувалися протестами проти НАТО, української мови і т.п. Навіть протести донецьких шахтарів їх не торкнулися. І, звичайно, жодного автономного акту справедливості промосковські сепаратисти не вчиняли. Коли їх режим опинився під загрозою, влада організувала свій електорат з південного сходу собі на захист, організовано привезла «тітушок» у Київ, де вони чинили терор і насилля за підтримки міліції. І лише коли режим остаточно впав, Янукович втік, а промосковські активісти лишилися сам на сам з повсталими українцями, промосковські жителі Донбасу підняли бунт.

Проте і бунт їх почався тоді, коли держапарат України був паралізований і не здатний до жодних дій. По суті, вони не повстали, а лише спробували заповнити собою вакуум влади, який утворився, але і на це вони наважилися не раніше, ніж Московія успішно окупувала Крим, продемонструвавши вражаючу (на перших порах) військову силу, і оперативно розгорнула біля східного українського кордону майже 40-тисячну армію, прислала в міста Донбасу свою агентуру, яка привезла зброю, очолила місцевих сепаратистів і захопила державні установи.

По суті, «ополченці» сприймали своє повстання як формальність, вони очікували, що разом з московськими добровольцями і путінськими силовиками («відпускниками»), під прикриттям величезної московської армії вони будуть тріумфально просуватися на захід, мінімум до меж російськомовних областей, а українські сили будуть неорганізовано відступати і здаватися. Інтернет-архіви весни 2014 переповнені їх тріумфальним впевненим реготом. «Ополченцям» було очевидно, що погравшись для вигляду в «народні республіки», вся окупована частина України незабаром офіційно увійде до складу Московії, про що вони просили на кожному своєму мітингу, як це їм було обіцяно, як це вже сталося з Кримом. Як, власне, Московія не раз робила протягом своєї історії – створювала маріонетковий уряд, завдяки якому розчиняла в собі окуповані землі.

На відміну від майданівців, які швидко протверезіли відносно Євросоюзу і усвідомили, що боротися доведеться, маючи за спиною хіба що схвальний погляд «західних партнерів», а в руках – дерев'яні кийки, «ополченці» з самого початку мали зброю і наказ, і діяли з позиції сили. Лише втративши столицю, втративши владу над всією Україною, не зумівши придушити вогонь повстання, який розповзся периферією держави, вони відкотилися у свою вотчину – на Донбас, який став оплотом контрреволюції.

Жителі Донбасу сподівалися, що буде як у Криму, а не вийшло. Для Донбасу київський Майдан був чужий соціально, в той час як москвини Криму зненавиділи українську Революцію здебільше національно. Крим – це військова база Російської Імперії, розташована в субтропіках, побудована на землі місцевого народу, який згодом був москвинами майже весь винищений і виселений, і тепер складає трохи більше десятка відсотків населення. Служити, жити і доживати старість в південному кліматі, на березі моря – великий привілей, тому на відміну від інших флотів Імперії (Тихоокеанського чи Північного), Чорноморський флот був місцем приписки генеральських та адміральських синів зі столиці, місцем частих і довгих відряджень вищого командного складу (особливо в курортний сезон). В Криму на пенсії осідали привілейовані чиновники, успішні комерсанти, зірчасті погони – верхівка Московії. Природно, що їх нащадки, які вкоренилися і розплодилися тут за кілька сторіч, успадкували притаманну кожному завойовнику і колонізатору зневагу до місцевого населення – як до татар, так і до українців. Саме ця національна зневага і бажання повернути собі імперський статус стала магістральною ідеєю москвинів Криму.

Донбас, на відміну від Криму, населявся зовсім іншою породою людей. Замість привілейованих класів – чорнороби, соціальні низи, які приходили на українські землі разом з хвилями індустріалізації, в основному в часи СРСР. Їх національна свідомість порівняно з Кримом була розмита, історична пам'ять

сягала не глибше Другої світової війни. Хоча вони також не забували про свою належність до московської культури, жили спогадами про померлу Імперію, вони цілком спокійно і непринципово ставилися до української дійсності. Їх еліта (своєрідна «еліта» – робітничо-кримінальна, розбагатівша «чорна кістка»), переїжджаючи в Київ, без зайвих рефлексій вчила українську мову, якщо цього вимагав шлях до влади і багатства. Вони робили непринципові заяви про підтримку російської мови виключно в популістичних цілях, аби потрафити своєму електорату, і забували про неї одразу після виборів.

На відміну від поневолених націй, які б'ються за свободу і незалежність на своєму рідному шматочку землі, заповідною мрією москвинів в усіх куточках колишньої імперії (не тільки в Україні) є не здобуття незалежності, а відновлення колишньої влади над народами. Саме тому до Майдану ідеї відокремлення не користувалися серед них помітною популярністю. Якщо передивитися старі фотографії публічних акцій націоналістичних сепаратистських рухів типу «Русского Блока» чи «Донецької Республіки», зроблених в Україні до 2014 року, впадає в око, як мізерно мало на них людей. До війни навіть у Криму подібні партії не користувалися успіхом ні на вулицях, ні на виборах. Сепаратизм проголошували ті нечисленні москвини, які втратили надію на відновлення імперії в колишніх кордонах, і хотіли зберегти за собою бодай шматочок завойованого. Решта ж голосували за КПУ й «Партію Регіонів», які контролювали всю Україну.

Коли українське постання несподівано перемогло, донецька еліта повтікала у Москву, у Крим та на Донбас, стало очевидно, що влада над українцями втрачена остаточно. В цей момент кримські москвини беззаперечно зажадали відділення – для них Московія завжди була «родной гаванью», «родіной», а окупаційні війська, які захопили півострів, були своїми без всяких заперечень. Їх ніщо не пов'язувало з Україною, крім вузького перешийку, і саме тому перший удар був спрямований сюди, і саме тому Крим майже одразу був офіційно приєднаний до Московії. На Донбасі ж ситуація виявилася на порядок складнішою.

По-перше, місцева еліта прагнула всеукраїнського реваншу, прагнула зберегти майно, придбане за час владування в усіх куточках держави; набираючи і озброюючи загони сепаратистів, вони хотіли в першу чергу шантажувати новий уряд, або повалити новий уряд, а розвал держави вважали крайнім виходом. По-друге, Московія, на відміну від Криму, зустрівши тут неочікуваний опір, нарвавшись на реакцію міжнародної спільноти, вже діяла нерішуче. По-третє – ментальність місцевого промосковського населення.

Натовпи радісних людей з «георгіївськими стрічками», які вітали прибуття московських найманців під щойно надрукованими, нікому ще не відомими прапорами «народних республік», не дарма були влучно названі «радянськими ватниками» – казенними тілогрійками. На відміну від повстанців Мадану, які від своєї держави бачили мало хорошого, і тому звикли сподіватися на власні сили, «ватники» отримали від держави і житло, і освіту, і професію, і роботу. Вони працювали на величезних підприємствах, побудованих колись державою. Одразу ж після революції ці люди були певні, що держави «Україна» більше нема. В силу культурної специфіки своїх регіонів вони ніколи не сприймали Україну всерйоз, а тепер, коли «...у Києві владу захопила хунта, столиця перетворилася на згарище, на вулицях царюють фашистські банди...», чекати, ніби хтось тепер їм буде платити пенсії і зарплати – на це вони вже не сподівалися. України нема, натомість Московія – могутня, багата, братська, повна нафти і військової сили – ось вона, уособлює стабільність, захист, мир. Символічна доля українських міліціонерів-беркутівців, які втекли від відповідальності за свої злочини під час Майдану у Москву, і там були урочисто прийняті, влаштовані на роботу в ОМОН, обдаровані квартирами і майном – це надихало «ватників».

Сепаратизм москвинів Донбасу – це не романтичний, жертвенний сепаратизм басків, ірландців чи інших малих народів. Агент ФСБ Ігор Гіркін («Стрелков») під час війни публічно жалівся, що люди, яких він приїхав «визволяти», не хочуть масово йти у його армію. А вони, власне, туди і не збиралися – вони вважали, що сходявши і проголосувавши на «референдумі» за відділення, вже виконали свій обов'язок, і тепер їх нова-стара «батьківщина» мусить про них піклуватися і захищати. Тих, хто з різних мотивів таки взяв у руки зброю, виявилось критично мало, і коли українські добровольці та українська армія оговталися від удару, перешли у контрнаступ, лише пряме введення московської армії наприкінці літа 2014 року врятувало «республіки» від швидкого розгрому.

11. Чому Янукович і Путін не знищили Майдан з самого початку?

Будь-яка революція на початковому етапі, поки вона беззбройна і неорганізована, зовні здається хаотичною і беззахисною. Особливо беззахисною вона видається різним поліцейським полковникам, які гадають, що досить взяти один підготований підрозділ з вірним командиром, занести над натовпом палицю – і натовп бризне в боки і розбіжиться по кутках. Але це ілюзія. Насправді початок революції за внутрішньою структурою нагадує пекучу плазму – вона поки що не має форми, зате має величезну енергію, її не візьмеш голими руками. Революція, яка вступила в активну фазу, вже не підкоряється законам політики, а діє за законами фізики. Якщо по ній вдарити – хвиля відкотиться, але вона неодмінно збереться знову, і наступний вал буде сильнішим і кривавішим за попередній. Не дарма її називають стихією.

Розігнати натовп на початкових етапах Майдану можна було лише лютою жорстокістю. Менші міри впливу на Майдан би не подіяли, до менших він був готовий. А от з більшими у Януковича були об'єктивні проблеми. Навіть до кінця усвідомивши, які катастрофічні наслідки в перспективі несе Майдан для його особистої долі (і долі Путіна), і твердо вирішивши завадити цьому будь-якими методами, Янукович по-перше, упирався в проблему виконавців. Далеко не кожен професійний силовик здатен піти на масове убивство мирних демонстрантів (а Майдан на своєму початку був принципово мирний, осліплюючи ненависть охоплювала обидві сторони поступово). Україна десятиріччями була мирною країною, думка про масові вбивства в центрі столиці просто не вміщалася в головах. Омріяні ворогами Майдану танки, якими Янукович мусив би розчавити революцію у самому зародку, в грудні-січні були б безпорадні на київських вулицях, як безпорадними виявилися українські десантники на бронетехніці в самому початку московсько-української війни. Бронетехніку просто оточував беззбройний натовп, і без жодного пострілу забирав зброю та машини. По-друге, навіть якби такі виконавці знайшлися, результат кривавої зачистки був непередбачуваним – і на міжнародній арені, і всередині країни. Янукович (і Путін з ним) були занадто залежними від західних країн економічно й політично, тому до останнього сподівалися не ставати в їх очах злочинцями. При цьому Янукович цілком обґрунтовано боявся безконтрольного бунту, який вибухнув би у відповідь на масові убивства. Йому залишалося тільки грати в домовленості зі старими партнерами – «лідерами опозиції», які керували сценою Майдану, одночасно потроху підвищуючи градус насилля на вулиці, кожен раз сподіваючись, що народ не витримає. Але Майдан не піддавався, тільки збільшував зворотну хвилю і ставав більшим.

Коли «беркути» вихвалялися: «...Бил би приказ – снеслі би вас!», вони демонстрували повне нерозуміння ситуації. Поки Янукович сподівався для себе хоч на якийсь позитивний фінал, наказу про знищення Майдану він віддати не міг. А коли все дійшло до крапки, і постало питання про існування самого Януковича, наказ убивати без розбору вже не допоміг. Повстання сягнуло такого рівня, що українці перестали боятися навіть смерті.

12. Чим для нас є Небесна Сотня?

Від розвалу СРСР і до революції була розповсюджена думка, ніби «незалежність дісталася нам занадто легко», тому ми її не цінуємо. Ні, звісно, українцям не хотілося полягти у війні за самостійність, але все одно вкрай важко було позбутися думки, наскільки ж це вульгарно – героїчна боротьба поколінь, які заради свободи пройшли війни, підпілля і тюрми, увінчалася підписом другого секретаря ЦК КПУ Леоніда Кравчука і п'яним банкетом вожаків прогнилого СРСР в Біловезьській пущі. Ніби незалежність нам кинули під ноги.

Буферна територія між двох геополітичних блоків, прохідний двір зі сходу на захід, непевне державне утворення, яке випадково з'явилося внаслідок масштабного історичного колапсу, і зникне, як зникало завжди, варто лише світовим гравцям оговтатися. Розмінна монета історії, об'єкт інтересів, зона чужого впливу без власної волі й свідомості – це Україна, до якої ми звикли. Україна героїчна, жертвна, бунтівна існувала хіба що в книжках, але навіть там вона незмінно програвала. Приречена на безнадійну боротьбу проти циклопічних політичних монстрів, у відчайдушному пориві до волі вона мусила стріляти, тільки щоб наступні покоління українців чули відлуння цих пострілів, і не забували, не забували світлу

мрію про свободу. І ось, на невеликій площі, на кам'янистій вулиці, в центрі уваги всього світу, в момент, коли здавалося, все втрачено, українське повстання майже придушено, коли перевага і сила ворогів безумовна, а перспектива смерті невідворотна, коли торгуватися і вести переговори вже нема сенсу, нема з ким, бо на карту поставлено все – майбутнє режиму, країни, союзів, міжнародної безпеки, коли полум'я барикади вже обпікало основу монументу Незалежності, зненацька – беззбройний, відчайдушний порив назустріч кулям, і перемога. Перемога, яка увінчала не тільки боротьбу Майдану, але й покоління українців, які сторіччями билися проти імперії.

Вічна героїчна історія, яка розірвала межі звичної буденної реальності. Пройшовши Майдан, ми тепер знаємо, що добро у фіналі дійсно перемагає, навіть у безнадійній ситуації, навіть коли проти нього ополчилися наймогутніші злі сили – треба лише бути чистим і щирим. Наче по законам кіно, наче в легенді, і ця легенда оживила Україну. Не дарма кажуть, що кров героїв священніша за чорнила мудреців і молитви праведників.

Пролившись на київську бруківку живою водою, кров героїв жадібно увібралася землею, і серце нації забилося. Повстанці ніби пробрили стіну, яка відділяла майбутнє від минулого. Все, що було штучне і книжне, несподівано почало пульсувати живою силою, наповнилося сенсом і реальністю – древні символи держави, старовинні портрети героїв, слова пісень, під якими вони йшли у бій. І коли ворог у Москві, розлючений своїм програшем у Києві, сунув на Україну армію, його зустріла вже не аморфна маса, не «буферна територія» без волі і свідомості, а охоплена єдиним поривом нація. Моральний борг тих, хто вижив перед тими, хто загинув, змусив безліч людей стати на їх шлях: на місці сотень Самооборони постали добровольчі батальйони, за ними організувалися волонтерські центри, які взяли на себе роль служб тилу і забезпечили розорену армію, тобто в безнадійній ситуації перехопили на себе функції держави – і над всім цим майорів вже не порожній та казенний, а живий, повний весняної сили жовто-синій прапор. І хай всі розуміли, що перспектива загибелі невідворотна, а сила імперії безумовна, хай на початку московсько-українського збройного конфлікту перевага загарбників над українцями була такою ж очевидною, як сила «беркуту» над майданівцями. Небесна Сотня довела – перемога можлива навіть тоді, коли не можлива. І ще було багато жертв, сотні й тисячі, які тягнули за собою нові лави захисників, покликані моральним обов'язком. Проте не вийшло величезної «Новоросії» від Харкова по Придністров'я, яке загарбники відміряли собі і намалювали на картах. Окупанти виявили, що порожнє місце, з яким вони звикли не рахуватися, несподівано і небезпечно огризнулося.

В основі кожної державності лежить міф, в основі кожного міфу лежить подвиг. Переможна контратака Небесної Сотні стала подвигом, який заповнив психологічну порожнечу, утворену «самостійністю», отриману в подарунок від президента Московії. 20 лютого 2014 року українці довели, що дійсно здатні покласти душу й тіло за нашу свободу. Момент істини, який все розставив на місця: не «озброєні бойовики» і не «за гроші» – подвиг був настільки беззаперечний, а злочин її убивць настільки очевидний, що навіть москвини-імперіалісти та їх колаборанти-антимайданівці не наважуються у чомусь звинуватити полеглих. Вони лише намагаються перекласти відповідальність за події 20 лютого з себе на когось іншого, плодять конспірологічні теорії, бо проти них очевидне. Без лідерів і наказу, очі в очі до смерті – Небесна Сотня не відступила. Ніхто не вів її в останній бій, крім поклику честі й свободи – ось що значить «браття козацького роду». На зламі зими й весни, на зламі епох, з дерев'яними кийками і середньовічними щитами проти автоматних черг, з відкритими обличчями проти масок – ця перемога достойна міфу.

«...Нема більше тої любові, як коли хтось покладе душу свою за друзів своїх» ([Ів.15](#))

Зрештою, ми повстали проти величезної червоної Імперії, підняли руку на її символи. Повстали проти людей, які колись зазіхнули здолати Бога і зайняти його місце, які знищували храми і натомість будували ідоли тієї мумії, яка лежить в серці їх держави. Наш шлях позначений уламками її істуканів. Це вже не політика, це містика. А якщо вступаєш у боротьбу таких сил, вкрай важливо точно знати, хто в цьому протистоянні Воїн Світла.

[13. Чому після Майдану ми спостерігаємо контрреволюцію і реванш?](#)

На межі зими і весни 2014 року, після вражаючої перемоги Майдану, коли у вухах дзвеніла тиша спорожнілих київських вулиць, здавалося, внутрішній ворог в цьому місті вже ніколи не зможе підняти

голови. Здавалося, віднині в Україні все назавжди буде інакше. Але почалася війна, вибори, політика, торги, переможці розійшлися хто куди, а вороги, які було забилися в щілини, отямилися, знову вилізли і згуртувалися. І вже не просто наважуються подати голос, а цілеспрямовано повертають собі владу, з відчуттям сили і права, ніби нічого не сталося. При цьому самопризначена нова влада складається зі старої номенклатури, і рахується зі своїми скинутими колегами явно більше, ніж з українцями, чією кров'ю вона отримала свій нинішній статус. Діячі минулого режиму на свободі, українські добровольці в тюрмах. Здається, в українцях нова влада для себе бачить не меншу загрозу, ніж в окупантах.

Це контрреволюція. Нормальне, в принципі, явище – революція завжди робить крок назад після двох кроків вперед («революційне танго»). Такий історичний закон: повстання ніколи не перемагає єдиномоментно, його хвилі різної інтенсивності перемежовуються почерговими реакціями. Це стосується всіх заворушень в усі часи, і для нас не знайшлося виключення.

Зимова революція 2013-2014 була лише послідовним актом старої історії, яка триває в україно-московських відносинах не перше сторіччя. Передостаннім її масштабним сплеском була «Помаранчева революція» 2004 року, коли вперше за новітній час в Україні постала проблема промосковського сепаратизму (з'їзд в Сіверодонецьку, оголошення Південно-Східної Української Автономної Республіки), але тоді цей поштовх згас. А «Помаранчева революція», в свою чергу, була продовженням протестних акцій «України без Кучми», і так далі вглиб минулого, в радянський період Імперії, і до нього. Розглядаючи соціологічні карти і діаграми в періоди суспільних загострень, легко побачити, що кожне підростаюче покоління все з більшою симпатією сприймає українську ідею. З кожним поштовхом хвиля національної революції розширяється із заходу на схід, і за формою революційного протесту українське суспільство стає все доросліше. Але навіть витримавши нелюдські випробування останньої революції та війни, виконавши задачу з організації та забезпечення армії, втримавши наступ переважаючих сил супротивника, українська громада так і не змогла взяти офіційну владу в державі. І коли критична небезпека минула, волонтерські і добровольчі структури уступили фактичну владу радянській номенклатурі.

Чому так сталося цього разу? Є кілька об'єктивних причин. По-перше – пастка легальності. Не дивлячись на те, що революційні маси щойно силовим, позаконституційним способом знесли офіційну владу, психологічно вони були не готові вийти за рамки старої державної формалістики. Тому, навіть отримавши в руки всю повноту фактичної влади, вони з усіх сил намагалися зберегти формальне правонаступництво від скинутого режиму, виправдати свої дії згідно системи правил, проти яких щойно повстали. Тому замість формування органів нової революційної влади майданівці почали відчайдушно організовувати голосування у Верховній Раді, позачергові вибори і т.д., тобто замість повної зміни системи взяли її реанімувати, сподіваючись, що віднині вона працюватиме інакше. Таким чином, майданівці перевели боротьбу на поле, де «легальна опозиція» (представники старого держaparату, які підтримали повстання) мали сильні і впевнені позиції. «Офіційні опозиціонери» були нулями на бунтівних вулицях, зате в кабінетах вони були досвідченими і впливовими гравцями, і, звісно, легко переграли тут наївних та романтичних революціонерів.

По-друге, позиція міжнародної спільноти. Вона не знала, не довіряла і боялася революціонерів, яких вважала радикалами. Натомість «легальну опозицію» вона знала і могла контролювати. Тому демонстративно підтримувала стосунки тільки з офіційними опозиціонерами, у яких був статус держслужбовців. А оскільки від позиції міжнародної спільноти у цьому конфлікті залежало багато, революціонери з готовністю передали в руки «опозиції» право представляти Україну на міжнародній арені, а разом з ним – важелі управління.

По-третє, самовпевненість революціонерів. Вони вважали, що після того, як вони показали свою силу, влада буде їх боятися і з ними рахуватися. В крайньому випадку вони легко знову знесуть цих керівників.

По-четверте (і, очевидно, це є найголовніша причина), революційні сили були неорганізовані. Найвищий рівень організації, який народив Майдан – це сотні Самооборони. Війна пізніше примусила сформувати добровольчі батальйони і волонтерські центри, але це все ще були не всеукраїнські структури, які могли б сформувати і взяти до втілення політичні програми, тобто взяти на себе функції керманічів нової держави.

По-п'яте, війна. Навіть ті революціонери, які розуміли ситуацію, усвідомлювали, що це рішучий і переламний момент, який визначить долю держави на багато років вперед, все одно мусили, керуючись боргом і совістю, піти на війну або з головою зайнятися забезпеченням армії, адже на кону стояло саме існування незалежної України. В той час як «опозиція», не переймаючись цим, включилася в боротьбу за владу.

Війна забрала багато добровольців, майданівців і просто хоробрих, чесних людей, які були головними носіями революційної ідеї.

Отже, у народної стихії вистачило сил звалити режим, але не стало структури і внутрішньої єдності, щоб втримати владу. І здається, знову пішла по колу вічна українська історія – сокіл, який весь час намагається злетіти, але кожен раз буває прострілений на злеті. Це дуже демотивує, і примушує думати, ніби боротьба не має сенсу. Проте насправді саме після Майдану вона і набула сенс.

Ті, активісти, які почали цю боротьбу задовго до революції, знають, що справді безнадійним періодом в історії незалежної України виглядала осінь 2013 року, напередодні Майдану. Тоді здавалося, ніби нація дійсно ні на що не здатна, і боротися за неї нема сенсу. За президента у неї був малограмотний бандит, за міністрів – відверті українофоби, ворожі агенти і крадії, і, здавалося, це всіх влаштовує, ніхто навіть не уявляв, що можна щось змінити. Ще не стерлася пам'ять про розчарування у «Помаранчевій революції», про те, як триумфально після неї повернувся Янукович. Цього разу йому «протистояли» такі ж мізерні і продажні «корманічі опозиції», як Ющенко, а інших лідерів не було видно навіть на горизонті. Українці регулярно організовували протестні акції, але їх рівень був жалюгідним – активістів судили за кидання сніжками в депутатів, за демонстративне смаження яєчні на «вічному вогні», за бризкання перцевим газом в бік міліції. Ці акції не викликали суспільного резонансу, громада перебувала в апатії. Навіть бунт у Врадіївці, які вибухнув буквально за чотири місяці до революції, не сколихнув нікого – «Врадіївський майдан» у Києві з вимогами покарати міліціонерів-злочинців був жорстоко (не менш ніж пізніше Євромайдан) розігнаний міліцією, і це не справило на суспільство жодного враження. Апатія, байдужість, зневіра. Здавалося, українцям можна плювати в обличчя – вони втрутяться.

Ніхто не чекав, що вони повстануть, і повстануть так.

Монолітна скеля, про яку писав ще Іван Франко, несподівано пішла величезними тріщинами. Але не впала, ще не впала.

14. Чого досягла революція?

Повстання починається, коли слабкий школяр, над яким довго знущався великий хуліган, несподівано зіплює зуби, не стерпівши чергового приниження, і б'є кривдника в обличчя. Повстання – це завжди акт відчаю, вибір між нестерпним і небезпечним на користь небезпечного. Повстання ніколи не починається, доки є хоч найменша надія розв'язати конфлікт мирно. Воно вибухає, коли вже остаточно нема сенсу домовлятися, коли белькотання «...ну хлопці, ну ми ж всі інтелігентні люди, ну давайте розберемося мирно...» тільки надихає агресора.

Поки Євромайдан сподівався досягти позитивних результатів, добитися від Януковича підписання «Договору про асоціацію з ЄС», ні про яку революцію не було й мови. Майданівці принципово і демонстративно вели себе мирно, самі запрошували міліцію «охороняти порядок» і здавали їй у руки радикалів. Коли ж влада застосувала до мітингуючи насилля, всі реформи і конституційні вимоги були вмиль відсунуті на далекий задній план. Головним стало довести, що з народом так обходитися не можна.

Коли слабкий школяр, зібравши злість і волю в кулак, б'є хулігана, як правило, для школяра ця історія закінчується вкрай погано. Але у нашому випадку школяр несподівано для всіх (і в першу чергу для себе) переміг і змусив хулігана тікати. Проте не встиг витерти кров з обличчя й перевести подих, як хуліган повернувся, цього разу зі старшим братом, і брат був налаштований раз і назавжди показати школяру його місце, так, аби всі очкарики на районі затирили на майбутнє, що бунтувати не можна. Але на загальний подив школяр і цього разу відбився, хоч і великим коштом для себе.

Звісно, лицемірні сусіди, вороги і перелякані родичі лопочуть дитині: «...Нащо ти це зробив, що ти цим довів, нащо було починати, бачиш, який результат?!..» Оце лопотання ми і чуємо, коли нас

зловтішно питають: «І що ви досягли своїм Майданом?!» А що ми мусили досягти?.. Ми отримали те, чим Батьківщина завжди щедро ділиться зі своїм дітьми в найважчі моменти своєї історії – бідую, смертю, болем, втратами і бідністю. Це закон будь-якої революції: чим глибші перетворення переживає суспільство, тим більшу ціну за них доводилося платити. Революція – це не альтернатива поступовим реформам, і не один з можливих варіантів історичного розвитку. Революція – це коли вже не зосталося інших варіантів, і суспільство згодне ризикнути будь-чим, аби тільки не лишати все як є. Це хірургічне втручання в суспільний організм, болюче і криваве, коли вже не допомагають пігулки і примовляння, останній метод, який дає надію. При чому часто для видужання треба перенести цілу серію таких операцій.

Майдан не вирішив того вузла суспільних проблем, які його викликали, але він оголив їх до кінця та показав, де взяти сили, щоб, з Божою допомогою, розв'язати їх. Тож коли нас питають: «За що боролася ваша Революція?», ми відповідаємо – за нашу гідність. Коли нас питають: «Що ви здобули у вашому повстанні?», ми відповідаємо – нашу єдність. На головній площі, на Майданах по всій Україні, у вогні, під величезним тиском, наче в лабораторному тиглі був виплавлений український характер принципово нової якості. Ми, сучасні українці, стали у повній мірі нацією. На Майдані органічно взаємодіяли люди з різних регіонів, різних поглядів, віросповідань, національностей, особистих вподобань, рівня прибутків і мов. На Майдані звучали гасла, однаково актуальні для всієї сучасної України, і навіть за її межами. Наче у краплі води, яка відображає хімічний склад океану, Майдан представив українське суспільство і дав йому голос. Одвічне болюче питання української соборності було зняте.

Коли ми тільки-но ставали до цієї боротьби, виходили на свої перші мирні мітинги, ми навіть не уявляли, з якою могутньою силою починаємо протистояння. Майдан зробив дві неможливі речі: по-перше, він перемиг владу донецьких кланів Януковича. До революції сила державної посади здавалася непорушною, наче бетонна стеля. Будь-який злочинець, який захопив її, міг користуватися нею без обмежень, без огляду на людей і закон. Здавалося, той, хто віддає накази міліції, у будь-якому випадку в кінці мусить перемогти. Але Майдан довів, що нехтувати звичайною людською справедливістю не можна, навіть якщо у тебе є офіційний статус, безмірні гроші, розгодований апарат МВС і московська підтримка. По-друге, перемога Майдану примусила українців настільки повірити в себе, що вони зважилися стати на шляху ворога, проти якого навіть не уявляли війну – проти Московії. Майдан породив добровольців та волонтерів – два самоорганізовані класи громадян, які взяли на себе роль військових і тилових структур в момент повного паралічу офіційного держапарату, в найстрашніший час новітньої української історії.

Нації народжуються в революціях, держави народжуються у війнах. Ми 25 років співали: «душу й тіло ми положим за нашу свободу» – на Майдані ми довели, що це була не просто пісня. Ми остаточно зрозуміли, хто нам друг і хто ворог, і з якого боку барикади перебуває кожен з нас. Ми дізналися, хто чого вартує в дійсності. Усвідомили, нарешті, чим для нас є Україна, і хто для неї ми. І знайшли те, що вже ніколи не втратимо – самоповагу. Ми побачили в очах наших ворогів страх. Школяр наважився захистити свою честь, і з цього моменту для нього, і для його кривдників почалося нове життя.

Частина друга: За що боремося ми?

Основа нашої ідеології

Давні греки називали це «ентелехія» — внутрішня сила, яка має в собі і розуміння своєї мети, і потенційний результат її втілення (наче те дрібне зерня, що ховає в собі план майбутнього дерева, і має силу вирости у цілий ліс). Для нас, громадського руху «Новий Вогонь», таким зерням став зимовий Майдан 2013-2014 року. В ньому ми побачили діючу модель суспільства, яке прагнемо побудувати в Україні, і ту ідею, яку понесемо у світ. Кожен з нас йшов своїм власним шляхом, шукав, як міг, справедливість, аж поки в один момент наші дороги зішлись — це сталося взимку 2013-2014 року, на вогненних площах української Революції. Тож коли ми розробляли нашу ідеологію, ми намагалися віднайти і дати ім'я тому спільному, що скликало всіх нас на вулиці. Ми прагнули розшифрувати гасла і мрії Майдану, викласти їх мовою політичної програми, бо ми переконані, що так можна віднайти секрет

української єдності. І ми ставили завдання проаналізувати і підсумувати досвід боротьби останніх років, докладно розписати по пунктах і напрямках те, що до революції, протягом революції та на війні доводилося робити майже інтуїтивно.

В живій історичній стихії український народ показав несподіваний відчайдушний характер, показав, на що здатен, у що вірить, на що сподівається, за яке майбутнє прагне боротися. Спостерігаючи за українцями в ці буремні роки, ми зробили практичні висновки, яких би не вчитали у жодній політичній теорії. Тому, розробляючи цю доктрину, ми прагнули не навчити українське суспільство своїх переконань, а швидше навпаки — зробити вірні висновки з тих уроків, які воно нам виклало.

Майдан був чужим і московському авторитаризму, і ісламському світу, і навіть західному лібералізму — він був унікальним явищем сам по собі. Ідею Майдану можна назвати сучасним варіантом «Третього шляху», бо вона пролягла між крайнім націоналізмом і європейським лібералізмом, у ній поєднався сильний патріотизм, національна єдність та особиста свобода, громадянські права. Майдан сповідував антикомунізм і водночас боротьбу з олігархатом.

Говорячи мовою політології, цінності Майдану можна вважати «націонал-ліберальними». Членів «Нового Вогню», відповідно, можна назвати націонал-лібералами.

ТРИ ГОЛОВНІ ПРИНЦИПИ, ЯКІ ЄДНАЛИ ПОВСТАНЦІВ МАЙДАНУ

Перший принцип: УКРАЇНА — ЦЕ ВОЛЯ

Поневолені нації краще інших знають, що таке свобода. Не дарма гасло, під яким українці повстають з віку в вік — «Воля або смерть!» Не дарма українські історичні герої, які не ставили метою українську державність, але перш за все боролися за просту людську волю, невіддільно вписані в наш національний пантеон. І не дарма нашим головним ворогом стала могутня Московія, країна-концтабір, країна-тюрма, для якої воля — отрута. Свобода і патріотизм поєдналися в Україні нероздільно. Власне, наша революція почалася як боротьба за право вільно висловлювати свою позицію на центральній площі, не ризикуючи потрапити під репресії влади.

Ми, громадський рух «Новий Вогонь», сповідуємо святе і недоторкане право українців на свободу, на демократію, на висловлювання будь-яких переконань, якщо вони не порушують базових свобод інших людей, а також якщо не заперечують нашої Революції та не зазіхають на суверенітет і цілісність нашої країни. Ми не можемо гарантувати волю тому, хто сам заперечує нашу свободу, а за тими, хто активно діє, щоб знищити нашу революцію і нашу країну, ми не тільки не визнаємо права на слово, але й права на життя.

Хто прийде по нашу свободу, стане добрим в нашій землі.

Другий принцип: ДЕРЖАВА — ЦЕ Я

Як сформулював під час Майдану Ігор Гаркавенко: «Держава—це я. Батьківщина у моєму серці». Саме відчуття особистої відповідальності за все, що відбувається в країні, вивело нас на боротьбу. Хоча в діючій Конституції написано, ніби «джерелом влади в Україні є народ», проте успадкована від УРСР держсистема по факту передала всю владу в руки конкретних олігархічних кланів і силових структур. Народ же став дійсним джерелом лише тоді, коли на площах почав творити історію власними руками.

Українські національні сили протягом історії, за винятком коротких періодів, існували здебільше як партизанські загони, іррегулярні формування, неофіційні партії. Нації, позбавленій державності, іншого не лишалося. Отже, українець завжди сам себе мобілізував на битву за Україну, і це призвело до формування особливої національної свідомості. Повстання на Майдані та народний спротив московській окупації стали її результатом: люди просто читали інтернет-новини, просто приймали рішення, збирали речі та їхали битися.

Виходячи з вищенаписаного, громадський рух «Новий Вогонь» сповідує широкі громадянські права українців перед обличчям держави, бо українець — це і є держава. Українці заслужили на права. Довели, що завдяки горизонтальним зв'язкам та соціальним мережам, завдяки партизанській вдачі у критичний момент здатні успішно взяти на себе функції держави: підтримувати порядок, коли

правоохоронні органи самоусунулися від обов'язків, і захищати країну, коли армія виявилася небоєздатною.

Третій принцип: УКРАЇНА — ЦЕ ЄВРОПА

Геополітичний вибір між Європою та «руським міром» став каталізатором повстання не випадково. Україна безумовно належить до європейської цивілізації, позаяк кожен сторінку європейської історії ми захоплено читаємо як власну, а проблеми сучасної Європи сприймаємо як свої.

Громадський рух «Новий Вогонь» глибоко шанує Європу в її історичній та культурній величі, живиться її спадком, орієнтується на її суспільно-політичну традицію. Але при цьому ми категорично не підтримуємо сучасного європейського мультикультуралізму та ліво-ліберальної ідеології, яка прийнята там наразі за панівну. Вона стала головною причиною нерозуміння української Національної революції з боку Євросоюзу, його пасивності під час повстання. Ліво-ліберальну політику ми вважаємо наслідком лівацьких заворушень, які охопили світ в 70-х роках XX сторіччя, і прагнемо подолати їх наслідки в одному ряду з іншими негативними плодами комуністичної ідеології.

Ми переконані, що нині Європа знаходиться під загрозою. Не дивлячись на свої безперечні досягнення в соціальній політиці, в науці, у військовій справі, в культурній сфері та інших галузях, які ми прагнемо сумлінно наслідувати, ми переконані, що цей розквіт ховає у собі глибоку внутрішню хворобу, яка підточує Європу, позбавляє її волі до життя, і, з рештою, веде до смерті. А ми занадто любимо Європу, щоб мовчки спостерігати за її загибеллю. Як камінь з біблійної притчі, що був спочатку відкинутий будівниками, але згодом став наріжною цеглиною і втримав на собі всю будівлю, ми переконані, що юна українська нація — нелюбима дитина Європи — візьме на себе історичну місію її порятунку.

ПОЛІТИЧНІ ЗАВДАННЯ

Кожна революція має перелік конкретних причин і, виходячи з них, набір історичних задач, які мусить виконати. Революційний процес не зупиниться, країна не досягне рівноваги, поки причини не будуть подолані, а задачі правильно сформульовані і розв'язані.

Уважно проаналізувавши витоки Майдану (в першій частині цієї книги), ми визначили вісім головних задач, які стоять перед українським суспільством:

1. Цифрова індустріалізація;
2. Інформатизація;
3. Громадянська свобода і демократизація;
4. Економічна свобода;
5. Очищення і перезавантаження державної системи;
6. Відновлення національної гідності;
7. Мілітаризація;
8. Інтеграція у світ розвинених демократій.

Революція та війна явили солідарність української нації по горизонталі. Кінцевим завданням післяреволюційної політики є налагодження такої ж солідарності по вертикалі — щоб кожен громадянин почав сприймати свою державу не як орган насилля, а як ефективний інструмент втілення його волі. Для цього держава мусить виконати вісім наведених пунктів.

Ось яким чином вирішувати поставлені задачі плануємо ми:

В економіці:

Причина української економічної кризи елементарна — у нас крадуть гроші. Бездефіцитний бюджет і достойний рівень життя поховано в приватних особняках держслужбовців і олігархів, в їх коштностях та елітних автомобілях. І нема ніяких складних економічних схем, просто одні нечесні люди за допомогою примітивного державного шантажу примушують громадян платити за те, що у вільних конкурентних умовах мусило б коштувати на порядки дешевше, або й взагалі було безкоштовне, а інші

нечесні люди не платять там, де мусили б платити. Якщо на муніципальному автобусному маршруті по офіційних документах їздять три автобуси, а по факту — двадцять, сімнадцять з яких платять не податки державі, а натомість заносять данину в особисті кишені контролюючих чиновників — це і є причина економічної кризи. Якщо за отримання державних документів громадян змушують переводити гроші непевним приватним фірмам за непевні «інформаційні послуги» — це причина злиднів. Якщо держава вимагає абсурдно великий акциз за розмитнення імпортованих автомобілів, щоб вітчизняний виробник-монополіст міг безконкурентно торгувати машинами низької якості за величезні гроші — це джерело низького рівня життя. Якщо українець безсилий перед «комунальною мафією», бо не має можливості вільно обрати постачальника комунальних послуг, і тому змушений сплатувати стільки, скільки йому призначають — у цьому висока ціна та низька якість нашого життя.

Насправді Україна — багата країна, але багатства розподіляються не на те, не тим і не туди.

Свої економічні реформи на ми бачимо у впровадженні двох простих принципів:

1. Податки знижуються, але податки платять всі. Для цього:

- ◆ Обсяг грошей, які з підприємця бере держава, призначається меншим за середню данину, яку звик вимагати чиновник — щоб корупційні схеми стали не вигідними для підприємців, і у них з'явився стимул боротися проти них. Зменшується податкове навантаження на зарплатню (не вище за 20%), аби перемогти «зарплати у конвертах».
- ◆ Скасовується залежність підприємців від державних контролюючих органів, які, по факту, не контролюють дотримання виробничих норм і правил, а лише годуються з виробників та збирають данину для чиновників вище рангом. Повністю ліквідовуються деякі держструктури, безнадійно уражені корупцією, і (по мірі необхідності, у разі скарг споживачів на якість продукції і послуг) формуються нові державні контролюючі органи, з нових людей, на нових умовах.
- ◆ Чиновники, які не втімили, що правила змінилися, йдуть в тюрми.

2. Громадянин мусить мати вибір, кому нести гроші. Для цього:

- ◆ В сфері ЖКХ, в сфері пожежної охорони, у сфері ліцензування, в сфері освіти, в сфері митних акцизів — в усіх сферах, які перетворилися на годівниці, які уражені поборами, які регулюються в ручному режимі для викачування прибутків, обросли цілими гронами фірм-прокладок, що надають безальтернативні платні «послуги», впроваджується максимально відкрита і вільна конкуренція.
- ◆ Чиновники, які не втімили, що правила змінилися, йдуть в тюрми.

Так ми бачимо втілення вимоги Майдану — «змінити систему, а не рила біля корита». Шлях до економічного зростання в першу чергу залежить від побудови силової системи, яка забезпечить прозорість грошових потоків, і зламає об коліно того горбатого, який вперто не хоче жити за новими правилами. І лише в другу чергу шлях розвитку залежить від перспективних інвестиційних проєктів, спеціалістів із західною економічною освітою, і т.д., і т.п. Адже без першого друге просто не буде працювати.

Також в рамках податкових реформ плануємо впровадити «прогресивне оподаткування» — повне скасування податків з мінімального прибутку, поступове підвищення ставки пропорційно зростанню доходів, і аж до часткової націоналізації великих стратегічних підприємств, перетворення їх на акціонерні товариства (відкриті чи закриті), в яких держав а в володіє часткою, але контрольний пакет акцій лишається у приватного власника. Плануємо спростити схеми оподаткування, щоб полегшити відкриття та ведення бізнесу, а також скасувати «Закон про уникнення подвійного оподаткування», щоб перекрити витікання коштів через офшорні компанії.

В науці і виробництві:

В сучасних умовах ні природні багатства, ні кількість населення, ні велика територія, ні природний ландшафт не дають країні такої переваги в економіці та військовій силі, як це можуть дати високі технології. Необхідність встигнути за науково-технічним прогресом, який наразі розвивається космічними темпами, стала однією з головних причин революції, адже світ на очах розділяється, залишаючи одні народи у ХХ сторіччі, а інших виводячи у майбутнє. Втративши момент, Україна може

відстати безповоротно, застигнути в ролі сировинного додатку і джерела мізків, які будуть працювати на чужій економіці.

Перевага відстаючих країн у тому, що вони не мають необхідності проходити манівцями весь еволюційний шлях розвитку, — тубілець одразу може озброїтися нарізною гвинтівкою, минаючи стадію ґнотових рушниць. Для цього йому треба лише бажання наполегливо вчитися, і хороші стосунки з тими, хто створює сучасну зброю. На щастя, Україна демонструє велике бажання вчитися: ми не страждаємо імперською пихою, не дивимось зверхньо на здобутки інших культур і наук, і ми не архаїчне суспільство, глухо закрите в стінах тисячорічних забобонів. Українці — відкрита молода нація з високим інтелектуальним потенціалом; не зважаючи на хронічні проблеми у вітчизняній освіті, не дивлячись на корумпованість і закостенілість наукової сфери, Україна (на момент весни 2016 року) має найбільше (і швидкозростаюче) число ІТ-спеціалістів у Європі, має наукоємні виробництва, продуктами яких вона майже не користується, оскільки вони призначені на експорт, включені в чужі виробничі ланцюжки. Самі ж українці користуються готовими продуктами іноземної індустрії, і це ставить нас в глибоку залежність від їх імпорту.

Ми бачимо на світовій арені передові, технологічно розвинені держави — США, Канаду, країни Євросоюзу, Ізраїль та інші. На щастя, ці нації знаходяться з нами по один бік геополітичних барикад, тому ми маємо можливість переймати їх технології на благо спільної боротьби. Також ми бачимо країни, які успішно вирвалися із «третього світу» у перший, зробивши радикальний науково-виробничий прорив — Південна Корея, Індія та інші. Об'єктивно оцінюючи потенціал України, ми переконані, що вона здатна здійснити аналогічний стрибок.

Потреба цього стрибку стала однією з базових причин революції, адже передовому класу Майдану («креативному класу») було очевидно, що режим Януковича не здатен здійснити технологічного прориву, не здатен навіть створити умов, в яких би високі технології могли тут розвиватися.

Україна мусить убезпечити себе від долі, яка спіткала Московію в результаті європейських та американських товарних санкцій. Ми гостро потребуємо «цифрової індустріалізації» — побудови власної розвиненої індустрії, в якій головним виробничим ресурсом є інтелект і знання. Україна мусить створити свою «Силіконову долину», стати «інформаційним офшором», в якому ІТ-компанії, інженерні корпорації та інші наукоємні підприємства будуть почувати себе вільно, захищено і привілейовано.

В інформаційній сфері:

Досвід показав, що інформаційна прозорість та публічність надзвичайно позитивно впливає на українське суспільство. Революція довела, наскільки вагомою є роль окремих журналістів, блогерів та загалом ЗМІ. Тож «Новий Вогонь» вважає необхідним надати широкі права журналістам, убезпечити їх від можливих переслідувань, пов'язаних з професійною діяльністю.

Журналістам, які займаються журналістськими розслідуваннями, виносять злочини на суд громадськості, необхідно надати особливі офіційні права, у певних сферах прирівнявши їх до держслужбовців, гарантувати доступ до будь-якої інформації (яка не несе державної таємниці). Необхідно забезпечити незалежність журналістських розслідувань, гарантувавши авторам виплату відсотку від грошових сум, які повернуться в державний бюджет завдяки віднайденій ними правді.

Ми вважаємо необхідним впровадження відкритих онлайн-реєстрів і кадастрів майна, баз рішень держорганів і органів самоврядування — забезпечити кожному громадянину можливість не виходячи з дому, не звертаючись у спеціальні установи отримати будь-яку інформацію про діяльність держави. Ми переконані, що держава мусить поступово відкинути паперові інструменти, зануритись в онлайн-режим, перетворитися на величезну соціальну мережу, в якій кожен чиновник має блог, і кожне рішення приймається публічно.

В галузі національної безпеки:

Як показали поточні результати війни з Московією, саме структури, які мусили гарантувати національну безпеку (СБУ, МВС, Армія) стали головними осередками зради і колабораціонізму. Тому першим, головним, ключовим завданням національної безпеки є тотальна люстрація силових структур, звільнення 100% особового складу, який продовжував службу під час Майдану і в момент московського

нападу, тобто на початок весни 2014 року. Лише після цього, окремим порядком, з детальним дослідженням діяльності кожного, з оглядом на заслуги під час війни, з урахуванням свідчень бойових побратимів та інших незацікавлених осіб, через спеціальні комісії приймати на роботу в оновлені органи правопорядку.

Як і в усякій державі напередодні революції, в Україні часів Януковича владу і гроші контролювали закриті клани. Силкові структури підпорядковувались справжнім династіям; нічого екзотичного не було в ситуації, коли мати викладає право, батько працює в прокуратурі, донька — суддею, а син вчиться на міліціонера. Працівники перехресно родичалися всередині держструктур, перетворювали їх на сімейний бізнес, в який сторонні люди не мали можливості увійти. Кумівство і корупція в очах народу дискредитувала самий образ державної системи. Зважаючи на українську традицію не довіряти будь-якій владі (адже практично в усі історичні періоди вона була окупаційною і культурно чужою), відкритий конфлікт між народом і держсистемою став невідворотним.

Ми плануємо відкрити двері до силових структур всім громадянам на рівних умовах, а також провести глибоку люстрацію — не лише кримінально-економічну, але й політичну. Ставимо задачею впровадити відповідальність (зокрема, позбавлення громадянства і депортацію) за публічне схвалення злочинів проти Майдану, за підтримку окупації української території, за демонстрацію ворожої символіки. Добитися покарання для всіх осіб, причетних до злочинів проти України та її народу, безвідносно строку давності, формальних заслуг обвинувачених і наявності у них прямого наказу до скоєння злочину (як відомо з висновків Нюрнберзького трибуналу, злочинний наказ не є виправданням).

Відплата за злочини проти нації мусить бути екстериторіальною, тобто злочинці, які переховуються за межами України, отримають і суд, і виконання вироку (зокрема — смертельного). Для цього держава забезпечить діяльність українських спецслужб за кордоном. Вважаємо необхідним притягти до колективної відповідальності всіх без винятку членів Партії Регіонів, Комуністичної Партії України, офіційних діячів Московського патріархату та інших відверто промосковських організацій. Ці люди мусять бути позбавлені права займати державні посади та займатися громадською діяльністю.

В сфері боротьби з корупцією:

Плануємо наділити кожного правоздатного громадянина України повноваженнями для протидії корупції, зокрема — легалізувати діяльність приватних детективів, надати право громадянам вільно збирати докази чужої злочинної діяльності, і офіційно представляти такі докази до розгляду в суді.

Люструвати суддів, причетних до протиправних рішень, і глибоко реформувати судову систему, запровадивши інститут «суду присяжних», таким чином передати механізм прийняття судових рішень від чиновників громаді, винести його в публічне поле.

В самоорганізованій діяльності українців:

«Волонтери» — ініціативні люди, завдяки яким Україна в найнебезпечніший рік війни захистила свій суверенітет. В інтересах держави надати їм офіційний статус, особливі права для діяльності.

По факту, рівень довіри до волонтерів з боку суспільства вищий, ніж до державних органів. Не будучи легальними, вони натомість мають очевидну легітимність. Ефективність, з якою вони працюють, соціальна відповідальність, відсутність бюрократії та закостенілості, публічність, вміння швидко вчитися й братися за задачі великого масштабу, патріотизм — все це свідчить, що волонтерські центри і є зародками тих принципово нових структур, які мусила народити революція.

Найрадикальнішим і найпрямішим шляхом для реформ у післяреволюційній Україні було б не залучення волонтерів у держструктури, їх спроби змінити державу зсередини (позаяк скута бюрократією і круговою порукою система не має механізмів самореформування), а навпаки — держава мусила б стати в ар'єгарді волонтерського руху, підтримавши його своїми ресурсами. Цей шлях найшвидшим способом перезавантажив би стару систему, як про це мріяли повстанці Майдану. Проте, нажаль, поки що волонтерські мережі є надто незрілими, непрозорими, повними внутрішніх протиріч структурами без дієвого ефективного центру. Цілком перехопити на себе весь спектр державних функцій вони не готові.

Оскільки «Новий Вогонь» саме у волонтерських мережах бачить наочний конструктивний результат Революції, то на рівні з планами реформувати державну систему ми ставимо собі за мету

централізовано навести лад у волонтерському русі. Зокрема, впровадити відкритий аудит волонтерських фондів, створити ефективні механізми внутрішньої безпеки, які стануть на заваді фінансових зловживань та діяльності ворожих агентів.

Вважаємо необхідним впровадити для волонтерів особливі митні умови, а також податкові пільги для підприємців, які жертвують волонтерам кошти. Для суспільства позитивний ефект від цих грошей буде вищим, ніж якщо вони розподілятимуться через бюджет. Ми переконані, що спектр задач, якими переймаються волонтери, має бути ширшим, ніж допомога збройним силам.

У сфері наркополітики:

Алкоголізм в Україні є проблемою такою значною, що подолання її гідне стати одним з першочергових політичних завдань. Злочинність, службове недбальство, порушення військової дисципліни, масове руйнування сімей, знищення здоров'я поколінь, соціальна деградація цілих регіонів — принизлива, багатолика і масштабна біда. Як нація-алкоголік, ми мусимо, по-перше, визнати свою проблему, по-друге — системно за неї взятися. «Новий Вогонь» виступає за прийняття спеціальної програми боротьби з епідемією алкоголізму: за обмеження пропаганди і продажу алкоголю, за розвиток центрів реабілітації та взаємодопомоги алкоголіків.

Водночас, спираючись на досвід передових країн, ми виступаємо за легалізацію марихуани та інших органічних психоактивних речовин, які не викликають залежності, дія яких визнана соціально нешкідливою. Ми виступаємо за ґрунтовний перегляд політики в сфері контролю над обортом психоактивних речовин з урахуванням сучасних досягнень психології, соціології та фармакології, ретельне і неупереджене вивчення досвіду держав, які лібералізували цю сферу достатньо давно, щоб мати наочний переконливий результат.

В сфері міграції:

Міграція є нормальним, природним явищем в житті людства, і ми поважаємо право людини вільно обирати собі місце життя, незалежно від паспорту користуватися всіма людськими правами, які гарантує український закон. Водночас розуміємо, що контроль над міграцією — важливий чинник національної безпеки, навіть більше — це питання історичної відповідальності перед наступними поколіннями. Ми зважаємо на досвід Європи та Московії, які свого часу припустили очевидних помилок у міграційній політиці, і тепер постали перед назрілими проблемами.

Оскільки основною групою мігрантів, яка несе потенційну небезпеку для корінного населення, є самотні малоосвічені чоловіки від підліткового до зрілого віку, які прибувають з країн, в яких не визнаються права людини, ми виступаємо за контроль над проживанням в Україні даної групи, заборону натуралізації, за виключенням особливих випадків — робота в українській науці, служба в українському війську, спортивні досягнення під українським прапором, тощо. Право натуралізації, отримання українського громадянства для мігрантів з таких країн ми визнаємо лише за жінками і дітьми.

В сімейній і гендерній політиці:

Ми сповідуємо принципову рівність українських чоловіків та жінок в усіх громадянських правах і обов'язках, включаючи почесний обов'язок захищати державу зі зброєю в руках. Біологічна стать для українців не може бути перешкодою для реалізації будь-яких соціальних можливостей, як не може бути виправданням під час порушення законів. Водночас ми категорично проти ідеологічного розмивання понять «жінка» і «чоловік», проти заперечення людської статі, проти спроб соціальними експериментами зламати біологічні закони. Жінка є жінка, чоловік є чоловік — вони рівні, але різні.

Проголосивши свободу однією з базових цінностей нашої ідеології, ми шануємо право кожного дїєздатного статевозрілого громадянина при бажанні змінити власну стать медичним способом, або психологічно ідентифікувати себе як представника іншої статі, або свідомо грати будь-яку іншу гендерну роль — ми переконані, що особисте життя громадянина мусить бути недоторканим для держави. При цьому держава зобов'язана захищати громадян, чия статева ідентичність може викликати осуд чи агресію з боку інших людей, позаяк сама принципово не втручаючись в особисті життя, держава нікому не дає такого права.

Вважаємо принциповим надати гомосексуальним союзам (а також іншим формам співжиття між дорослими, статевозрілими громадянами) право реєструвати офіційний статус для своїх відносин — «громадянські партнерства». Ми переконані, що вільні громадяни України за взаємною згодою в рамках закону можуть давати один одному будь-які особисті та майнові зобов'язання (спадкувати майно, офіційно представляти один одного в суді, в лікарні та інших установах, де вимагається статус «родича») — держава мусить ці взаємні зобов'язання та права гарантувати. При цьому ми категорично проти прирівняння одностатевих (та інших нетрадиційних) союзів до статусу сім'ї, проти реєстрації їх як шлюбів і надання їм аналогічних пільг.

Головна суспільна функція шлюбу — продуктивна. Решта функцій (економічна, сексуальна, психологічна та інші) є другорядними. Сторона, чиї права в першу чергу захищає інститут шлюбу — не жінка і не чоловік, а діти. Всі юридичні, майнові, соціальні пільги й преференції, якими держава забезпечує молоді сім'ї (молодіжне кредитування, соціальне житло, право на пільговий відпочинок й оздоровлення та ін.) надаються виключно тому, що держава розраховує на повнокровні підростаючі покоління. Навіть якщо сім'я (через хворобу або небажання) так і не завела нащадків, ці випадки не впливають на одвічну біологічну формулу: дружина + чоловік = дитина. Отже, поки наука не створила і не впровадила інших способів масової репродукції людства, союзи, побудовані за парним гетеросексуальним принципом ми будемо плекати і захищати в першу чергу.

В релігійному житті:

Злиття церкви і держави, зазвичай, не йде на користь ні тій, ні іншій, тому ми стоїмо на позиціях секуляризації держави, відокремлення всіх релігійних конфесій від державної структури. Виступаємо за скасування всіх податкових, митних, торговельних та будь-яких інших пільг для релігійних структур. Виступаємо за організацію регулярного фінансового аудиту їх діяльності — закритий характер і особливий статус церкви дає широке поле для зловживань, спокушає святих отців до гріха, а це неприпустимо.

Ми виступаємо за свободу віросповідання й совісті.

Вищесказане не означає, ніби ми прагнемо самоусунутися від церковних справ. Навпаки, будучи свідомими, яку величезну роль грає релігія у суспільстві, ми плануємо пильно контролювати релігійні організації, аби запобігти шахрайству, діяльності деструктивних небезпечних культів або структур, чия ідеологія пропагує ворожість до наших громадянських цінностей. Релігійні структури, які ведуть системну підливну антидержавну роботу, мусять бути заборонені на рівні з ворожими партіями. Зокрема, ми переконані, що діяльність православного Московського патріархату заслуговує на заборону, майно — на арешт, а деякі діячі — на суд, ув'язнення чи депортацію.

В історичній та культурній сфері:

Шануючи недоторкане право кожного громадянина України користуватися тією мовою, яку він вважає за потрібну, ми водночас наполягаємо на обов'язку знати українську мову. Відстоюємо максимальні квоти для україномовного культурного продукту в публічному просторі, україномовність ЗМІ (за винятком ЗМІ національних меншин), реклами, будь-яких вуличних інформаційних носіїв — від вивісок до об'яв, будь-яких публічних промов, виголошених громадянами у якості офіційних українських чиновників. Історія і культура — надважлива сфера суспільного життя, через історію і культуру розв'язуються війни. Українська культура, борючись проти імперської асиміляції, потребує захисту своєї держави.

Об'єктивно визнаючи історичний факт минулої колоніальної залежності України від сусідніх держав, служби українців чужим імперіям, ми визнаємо генеральною ту історичну лінію, в якій присутня наша національна суб'єктність — від отаманів Визвольних змагань до націоналістів-добровольців в локальних війнах після краху СРСР.

В міжнародній політиці:

Для збереження самоповаги в міжнародних відносинах ви вважаємо необхідним вийти із усіх переговорних процесів з Російською Федерацією, офіційно розірвати дипломатичні стосунки аж до повернення під українську владу окупованих Московією земель.

Як показала історична практика, будь-які договори з Московією не варті паперу, на якому вони написані. Вона порушує власне слово одразу, як тільки бачить у цьому вигоду. Кожен раз по тому, як «лідери Майдану» (опозиційна трійка Кличко, Яценюк, Тягнибок) домовлялися про взаємні поступки і перемир'я з владою Януковича, кожен раз, коли повстанці віддавали барикаду чи будівлю на Майдані, це одразу оберталося наступом міліції і жертвами. Ті уроки, які ми не засвоїли під час революції, були закріплені на фронті — після підписання «Мінських домовленостей» Московія, не рахуючи дрібних провокацій, на момент весни 2016 мінімум чотири рази масштабно порушувала своє слово і переходила в наступ (в Донецькому аеропорті, в Маріуполі, в Дебальцево, в Мар'їнці).

Намагатися підтримувати діалог з тим, хто настільки тебе зневажає і не тримає слово — принизливо і безглуздо. То ж треба, нарешті, назвати речі своїми іменами: війну — війною, окупацію — окупацією, і припинити політику дволикості й брехні. На дипломатичному рівні підтримувати стосунки тільки через міжнародних посередників, а на можливі спроби ворогів контактувати напругу мовчки показувати їм «Договір про дружбу, співпрацю і партнерство між Російською Федерацією та Україною», ратифікований обома країнами в 1998 році.

Три найголовніші статті нашої політичної програми

1. Легалізація зброї

Будь-яка влада (особливо державна) в своєму фундаменті тримається на чистій силі. Відповідно, зброя — єдине дійсне джерело державного суверенітету і права, бо тільки нею гарантована можливість держави бути силовим монополістом на своїй території. В діючій Конституції України написано, що «джерелом влади є народ», проте наразі тільки силові структури є справжніми суб'єктами влади, адже вони мають монопольне право користуватися зброєю. Ми, громадський рух «Новий Вогонь», ставимо собі за мету здобути таке право для всіх громадян. Кожен українець мусить володіти своєю часткою влади, бути носієм суверенітету і закону.

Державі час навчитися довіряти своєму народу. За останні буремні роки український народ довів, що він — цивілізований, зрілий і відповідальний. Коли міліція і решта силових структур, програвши боротьбу Майдану, самоусунулися і зникли з вулиць, народ, об'єднавшись у територіальні сотні самооборони, без допомоги держави втримав порядок на вулицях своїх міст і не допустив кримінального розгулу. Коли на територію України вторглися московські окупанти, спротив їх силам почала не державна армія, а самоорганізовані добровольчі батальйони. З огляду на це ми вважаємо, що озброєння українців — ключовий фактор громадянської та державної безпеки.

Вважаємо, що позбавлення козацької нації права на зброю є історичною несправедливістю, способом тримати її в покорі, приниженні її недовірою. Український народ не заслужив бути беззахисним — ні перед злочинцями, ні перед окупантами, ні перед власною державою.

2. Інтернет-демократія

Ми вважаємо інтернет такою ж повсякденною необхідністю, як вода чи опалення. І ми переконані, що інтернет-технології мусять змінити саму форму держави: замість всіх документів — єдина електронна картка, замість паспортних картотек — державна соціальна мережа. Паперовий документообіг має зникнути як явище, абсолютна більшість державних послуг мусять надаватися громадянам у них вдома, в онлайн-режимі.

Інтернет-волевиявлення мусить стати офіційним механізмом законотворчої та урядової діяльності. Ініційовані громадянами онлайн-петиції, які набрали достатню кількість голосів, мають автоматично оформлятися в законопроекти і ставитися на голосування в парламенті.

Інтернет-активність українських громадян неодноразово втілювалася у значних суспільних зрушеннях. Наша революція, Майдан починався і діяв як величезний інтернет-флешмоб, учасники якого висунули політичні гасла. Ми переконані, що інтернет-простір як дискусійний майданчик, як середовище, де визрівають суспільні ідеї та приймаються рішення, мусить бути офіційно долучений до управління державою, прописаний в інституціях, мати законний механізм втілення. Інакше він проявить себе в черговому повстанні.

3. Декомунізація:

Як писав Конфуцій: «Щоб досягти змін на краще, треба почати з виправлення імен».

Вимога декомунізації входить в трійку основних пунктів нашої програми, бо досвід революції показав, що боротьба за символи лежить в самій основі будь-якого протистояння. Навіть захоплення державних структур та військових баз не мобілізує політичні сили так, як загроза їх ідолам. Варто оголосити про намір знести пам'ятник чи перейменувати вулицю, і всі вороги — явні й приховані — одразу проявлять себе. То ж з цього і треба починати.

Під декомунізацією ми розуміємо видалення, знищення, перейменування та відправлення до музеїв культурних пам'яток і назв, які прославляють комуністичний стрій, комуністичну ідеологію та період панування московської влади в Україні. Ми плачемо ідею величезного музею під відкритим небом, де знайдуть останній прихисток всі радянські монументи.

Частина третя: військово-політична доктрина

Революційна війна та нова армія

На початок московсько-української війни серед штатного майна української армії не передбачалося безпілотних літальних апаратів, зате були похідні годівниці для коней. Її технічна і матеріальна база, методи війни, керівні кадри — все це було уламком колишньої імперської армії, який залишився в спадок від СРСР, і практично без модернізації проіснував всі 22 роки Незалежності.

Українське військо не збиралося ні з ким воювати. З усіх боків нас оплутувала міцна система міжнародних блоків і гарантій, надійнішим за зброю вважався папірець «Будапештського меморандуму» та «Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією». З жодною з сусідніх країн у нас не було етнічної ворожнечі і територіальних претензій, крім Московії, але Московія неодноразово офіційно й публічно відмовлялася від будь-яких зазіхань. До того ж ментальна близькість народів і армій, винесена зі спільного минулого, а також колосальна різниця сил не дозволяли уявити повномасштабну війну з нею навіть теоретично.

Світові військові блоки перебували між собою в надійній рівновазі, ми перебували між ними — мирна глуха окраїна мирної стабільної Європи. В українському суспільстві відношення до армії було зверхнім, популярною була думка, що нам вистачить невеликих (недорогих) професійних збройних сил, які під крилом могутніх союзників іноді виконуватимуть «миротворчі місії» у далеких екзотичних країнах, і годі.

Несподіваний напад Московії все перевернув.

Міжнародна війна одразу після революції — це не виняток, а правило світової історії. Відчуваючи загрозу від переможного вибуху повстання у себе під боком, намагаючись зупинити розповсюдження бунту, проте не маючи власних привабливих ідей, які можна було б протиставити революційним мріям, не бажаючи давати місця на міжнародній арені новоутвореному бунтівному режиму, і тим більше не чекаючи, поки він укріпиться і сам заявить про свої права, старі навколишні системи вдаються до прямого нападу (або, принаймні, активно підтримують, забезпечують і озброюють контрреволюційні сили в охопленій заворушеннями країні). Власне, військова інтервенція — для них єдиний можливий спосіб знищити джерело революції. Момент їм видається вдалим — охоплена революцією країна

дезорганізована і розгублена, значна кількість її військових і чиновників (особливо великих чиновників) належать до переможеного революцією класу, тому чинять саботаж або й прямо працюють на окупантів, намагаючись повернути старі порядки. До того ж революції відбуваються в державах, які правлячий режим довів до крайньої межі, і після повстання у новостворених урядів знаходиться критично мало матеріальних ресурсів для організації ефективного спротиву.

Революційна країна може протиставити нападникам лише ентузіазм свого народу, натхненного перемогою над тираном, і готового захищати не тільки кордони, але й свою мрію про нове життя.

Історичним парадоксом є те, що прагнучи розтоптати революційну країну, інтервенти зазвичай в результаті роблять її сильнішою. Примушують стрімко пройти шлях від натовпу санкюлотів з паризьких вулиць до гренадерських когорт Великої Армії Наполеона.

Революція, яка щойно лише трощила і палила, в революційній війні вчиться бути конструктивною. Адже щоб забезпечити військо всім необхідним протягом років війни, організувати його щоденну діяльність з усіма задачами й підзадачами, щоб налагодити дипломатію треба вже не відчайдушний сплеск народного гніву, а масштабна й кропітка системна робота, економічні рішення, реформи. Під час війни живе, розворушене повстанням суспільство випробує безліч методів, відкидає неефективні, закріплює корисні — розвивається. Потроху його розпечена магла застигає у формі нових соціальних зв'язків і механізмів, які змінюють державу. Революційні війни також гартують окремих героїв та лідерів, які у найважчих випробуваннях довели свою відданість і компетентність. Втрачаючи на фронтах безліч кращих синів і дочок, країна, тим не менш, багатіє досвідченими кадрами.

Доля будь-якої революції на певному етапі вирішується переломом настроїв у армії, адже військо — це втілена сила держави, головний носій та захисник державного суверенітету, а також зліпок нації з усіма її характеристиками і протиріччями. Взимку під час Майдану українська армія лишилася осторонь подій, не допомігши ні режиму, ні повстанцям; як справжній спадкоємець московської військової традиції, вона не мала ні власної політичної свідомості, ні позиції. Перелом відбувся з початком бойових дій на Донбасі — втягнувшись вслід за добровольцями в активне протистояння вторгненню, ставши на захисті України, вона цим врятувала і національну революцію. Суспільство віддячило армії докорінною зміною відношення, від зневаги і байдужості до захопленої любові.

Якщо вже Україна не уникла гіркого уроку революційної війни, ми мусимо винести з нього максимум корисного досвіду. Громадський рух «Новий Вогонь» вважає реформування збройних сил України головним політичним завданням, яке стоїть на часі. Інші галузі державного життя підуть в його ар'єгарді.

Як писав Макіавеллі: «Де є хороше військо, будуть і хороші закони».

Тези військово-політичної доктрини

Теза №1: Україна потребує мілітаризації

За короткі 22 роки ми звикли, що незалежна Україна є безперечним фактом. Між тим перша ж серйозна міжнародна криза показала, що наше існування все так же стоїть під питанням, як воно стояло всі прийдешні сторіччя. Московія заперечує нас історично, і як тільки вона віднаходить сили, різними способами намагається стерти з карти.

Якщо ми обираємо існування — ми прирікаємо себе на війну.

Всі міжнародні гарантії і договори виявилися фікцією. Єдиним дійсним гарантом незалежності, як це незмінно і буває, стала зброя. Отже, в Україні мусить стати більше зброї, більше людей, які володіють нею і вміють користуватися. «Невелика, компактна, професійна» армія не здатна захистити Україну від повномасштабної московської навали. Звична для нас мобілізована («радянська») армія також не здатна. Те, що Україна наявними силами поки що спромоглася втримати ворожий наступ, пояснюється складною міжнародною ситуацією, в якій опинилася Московія, її зв'язаними руками, неможливістю використати весь військовий і людський потенціал. Щоб не дозволити імперії, яка має ресурси половини Євразії та 143,5 мільйони населення, захопити державу зі 45,5 мільйонами, остання мусить стати справжньою озброєною фортецею. Перетворитися на військовий табір типу Ізраїлю.

1. Україна мусить дати обов'язкову військову спеціальність всім громадянам, не залежно від їх статі, організувати їм регулярну перепідготовку, створити сучасну резервістську армію.

2. Мусить сприяти розповсюдженню громадянської зброї і формуванню сил місцевої самооборони, які стануть у разі потреби основою для розгортання партизанського спротиву.
3. Мусить прийняти закон про приватні військові компанії, аби забезпечити підготовку та зайнятість професійних солдатів.
4. Мусить створити «іноземний легіон» з громадян інших країн, які готові служити Україні в антиімперській боротьбі.
5. Мусить організувати масштабне, систематичне навчання молодих українських сержантів та офіцерів у військових закладах передових іноземних союзників для перейняття ефективних військових традицій та формування принципово нового українського офіцерського корпусу.
6. Мусить запровадити залізну військову дисципліну, вигнання з армії порушників Уставу з наступним ураженням їх в громадянських правах, військово-польові суди у воєнний час.
7. Мусить впровадити найсучасніші види високотехнічного озброєння.

Теза №2: Відновлення ядерного статусу

Крах «Будапештського меморандуму» дав нам юридичні і моральні права відновити свій ядерний арсенал, не зважаючи на думку «міжнародної спільноти». Думка «міжнародної спільноти» не врятує нас, коли Московія (одна з найбільшій ядерних держав світу, постійний член Ради Безпеки ООН) знову візьметься за відновлення колишніх кордонів своєї Імперії.

Перефразовуючи відомий вислів: «Бог створив країни сильними й слабкими, а фізик Оппенгеймер зрівняв їх шанси». Україні потрібна атомна зброя, як чесному громадянину потрібен дробовик для захисту свого будинку.

Теза №3: Наступальну війну проти Московії ми можемо вести тільки гібридними способами

Розклад сил нинішнього конфлікту в масштабі відтворює ситуацію на Майдані: наші вороги сильніші за нас абсолютно — кількісно, збройно, ресурсно і фінансово. Навіть якщо західні санкції і внутрішня криза зроблять диво, Московію накриє економічний колапс, вона втратить все своє золото, у неї так чи інакше лишаться колосальні запаси військового майна, техніки, сировини і палива, а також майже невичерпні людські ресурси. При цьому Україна оточена підконтрольною їй територією з усіх боків: окупований Крим з півдня, московський кордон зі сходу та північного сходу, союзна Московії Білорусь на півночі, маріонеткова «Придністровсько-Молдавська Республіка» на південному заході. З рештою, Московія має згадану вже атомну зброю.

Як і на Майдані, українцям лишається воювати від оборони.

«Гібридна війна», розпочата Московією на нашому південному сході, образно, була спробою зупинити лісову пожежу зустрічним вогнем, тобто у відповідь на київську революцію запалити вогнище контрреволюції, підкидати у нього паливо — зброю, гроші, військових спеціалістів — і по мірі його розповсюдження брати під контроль територію. Проте вона глибоко прорахувалася в оцінці настроїв українського суспільства, і переоцінила готовність місцевих колаборантів до спротиву. В результаті їй довелося безпосередньо вводити свої війська, намагаючись приховати цей факт — вийшло грубо, неефективно, не принесло запланованого результату, зате повною мірою спричинило нелегкі наслідки.

Ми, на відміну від москвинів, на революціях знаємося, вірно оцінити слабкі місця їх держави можемо. Ми не маємо ресурсів, щоб відкрито воювати з Московією на її території, зате у нас вистачить можливостей впливати на її суспільство.

Загроза зовнішнього вторгнення лише цементує державу, примушує народ тулитися до влади — це правило працює для всіх країн і часів. Ми ж, навпаки, зацікавлені у дезорганізації ворога. По суті, щоб стрімкими рішучими військовими операціями звільнити наші окуповані території, нам потрібна лише одна історична мить, коли в охопленій хаосом Москві замовкне телефонна лінія Кремля, і ніхто не знатиме, в чиїх руках «ядерна валізка» — це розв'яже нам руки. Цю мить ми можемо наблизити.

Перспективи революції в Московії та роль України в ній

Одна з головних причин, чому Кремль намагається демонстративно відмежуватися від подій, зобразити московсько-українську війну як чисто внутрішньоукраїнський громадянський конфлікт — Кремль усвідомлює, що насправді це конфлікт всередині «руського міра». І для внутрішньої рівноваги Московії, Білорусі та інших країн колишньої імперії він так само небезпечний.

Україна (хочемо ми цього чи ні) наразі у значній частині є ментальним шматком Імперії: абетка, російська мова, музика, салат «Олів'є», радянське кіно, деформована національна культура, тісно переплетена історія. Більше того — Україна займає в «руському міре» особливу роль, через яку, власне, Московія ніяк не хоче лишити нас у спокої. Але крім того, що таке положення несе нам проблеми, воно має потужну зворотну дію — Україна сильно впливає на «руський мір».

Майдан у Києві викликав могутні хвилі в Московії, став для неї точкою розділення. Так, величезна кількість москвинів стала на бік Кремля, підтримала вторгнення в Україну. Не лише шовіністичні маси, не лише причетні до правлячої партії функціонери, але й багато щирих патріотів Московії, які ненавиділи Путіна, вирішили за краще вступити з ним в союз заради завоювання, заради відчуття величі і сили. Проте не можна забути, як водночас чимала кількість росіян публічно виступила проти війни. Багатолюдні мітинги під українськими прапорами в столиці, значна кількість публічних постатей (особливо діячів культури) відкрито засудили агресію. В суспільстві позначився принциповий розкол.

Як і в Україні, після розвалу СРСР серед москвинів виросло сучасне покоління. Хоча авторитарна традиція Московії примусила їх вже друге десятиріччя поспіль коритися одному диктатору, хоча вони так і не спромоглися виробити ефективних механізмів боротьби за громадянські права, тим не менш, переможний поступ західної культури і політичних стандартів, глобалізація, ліберальність «Російської Федерації» відносно СРСР, можливість виїхати за кордон і власними очима побачити переваги демократичного суспільства — все це не минуло для Московії дарма. Там з'явилися люди, щиро готові обміняти «імперську велич» на свободу, права та західні стандарти життя. Ці люди — наші союзники.

Для москвинів український Майдан став саме тим, чим і мусило стати антикремлівське народне повстання в серці Русі — поворотною точкою історії, барикадою, яка пролягла у людських душах. Їх відношення до Майдану є відношенням до шляху, яким піде їх власна країна: як авторитарна імперія, що воює за право керувати Євразією, чи демократична держава, яка замість експансії співпрацює з розвиненими демократіями, намагаючись вилікувати внутрішні проблеми.

Як і всяка імперія у стадії занепаду, Московія накопичила безліч внутрішніх конфліктів. В першу чергу національних, що тліють десятиріччями, періодично прориваючись в побутових сутичках і збройних протистояннях. Соціальних — практично не працюють соціальні ліфти, панують кругові кланові зв'язки, а вузькі шляхи нагору лежать виключно через механізми пануючої системи, яка відбирає дрібних і слухняних. Нема економічних свобод, нема громадянських свобод, спостерігається безнадійне ідеологічне спустошення: офіційні керманичі не вірять у те, що публічно кажуть, і народ знає, що ті не вірять, і теж не вірить, але повторює, бо ідею давно замінив ритуал. Безкінечні звернення до перемоги в Другій Світовій війні, плекання пам'яті про час, коли Московія була могутньою — це її актуальний державний міф. Безліч війн, які вона вела відтоді, або трактуються через його призму, або взагалі не знаходять місця на сторінках її історії, як не знаходять свого місця у суспільстві солдати, що повернулися з них. Ніхто не може ясно сформулювати, які беззаперечні людські істини несе Московія іншим народам, ба навіть не може переконливо пояснити буряту і чеченцю, в ім'я чого вони мусять жити в одній країні. Від розвалу все це рятує багатовікова державна традиція, а також загроза зовнішньої небезпеки (реальна або вигадана) і потужний каральний апарат.

Правлячий клас, хоча й має безмежну владу, не здатен подолати описаної структурної кризи, не ризикуючи при цьому втратити свого статусу. Адже навіть заміна небагатьох ключових елементів (наприклад, показовий арешт центральних корупціонерів) викличе хвилю конфліктів всередині владної системи, збунтуються люди, чиї інтереси пов'язані із ув'язненими, складуться нові альянси, ворожі до керманичів. Налагоджений владний механізм, який качає гроші нагору і розподіляє їх, розбалансується. В решті, в 1991 році спроби реформувати й оновити неефективну систему вже призвели до розвалу Імперії, нинішня московська еліта цього уроку не забула.

Все вищеописане — яскрава ілюстрація першої половини революційної ленінської формули: «Верхи не можуть жити по-новому». Для вибуху потрібно, аби втілилася друга її половина — щоб «низи» остаточно розхотіли жити по-старому. І ми можемо цьому посприяти.

По суті, київський Майдан і є наочним доказом кризи «Руского Міра». Велика кількість російськомовних повстанців, російськомовних (чи навіть етнічних росіян) серед героїв української армії — це свідчення, що Україна зараз може запропонувати історичну ідентичність більш щирі й привабливу, ніж пропонує Московія. Хай у нас нема ядерних боеголовок, здатних досягти далеких міст, зате у нас є віра та ідеї, від яких не сховаєшся навіть за кремлівською стіною. «Україна — це воля», пам'ятаєте?.. «Держава — це я». Свобода, нація, Європа, відповідальність за свою країну — цінності настільки універсальні, що можуть знайти нам не менше союзників в самій Московії, ніж на заході.

Перспективи соціальних потрясінь в Московії здаються неможливими лише тим, хто своїми очима не спостерігав визрівання Української революції, не бачив, якою безнадійною, байдужою, терплячою здавалася українська громада напередодні вибуху, і якою залізобетонною видавалася влада. Але дійсно, ніщо не спинить ідеї, час якої настав, момент, коли переповняється найглибша чаша, все одно наступає. Тим більше, «маленька переможна війна», яка мусила врятувати путінський режим, обернулася пасткою, з якої не видно виходу, і яка затягується все міцніше. В цьому відчувається історична невідворотність. Провал проекту «Новоросія», небажання (та й неможливість) захистити і забезпечити людей, які сподівалися на Путіна, байдужість і зрадливість Московської держави, а також її неочікувана слабкість змусила багатьох симпатиків переглянути своє ставлення до її діючої влади. Слабкість — той гріх, який московське суспільство дійсно не може пробачити своєму правителю.

За великим рахунком, для нас нема принципової різниці, хто саме витягне з мавзолею мумію Леніна і спалить її — український солдат чи російський повстанець. Має значення, щоб після Путіна до влади в Москві прийшли не озлоблені «новороси», які зараз мріють усунути цього диктатора, бо він залежний від Заходу і недостатньо рішучий, а навпаки — антиімперські сили, з якими можна домовитися про безумовне і повне звільнення Криму й Донбасу, про демілітаризацію Придністров'я. Співпрацю з такими силами треба починати вже зараз.

ПРОЕКТ «РУСЬ»

Так звично склалося, що сусідні нації завжди мали на нас якісь плани: включали у свої держави, відносили до зон впливу, ділили, приймали (або не приймали) у союзи, де наша роль — стояти збоку і робити, що кажуть. Це принизливо, як для 45,5 мільйонів не найгіршого, не найдурнішого, і далеко не боягузливого народу.

У самих нас ніколи не було планів на чуже, своє б захистити. А між тим, світ рухається, тріщить на очах, мізерніють і втрачають волю до експансії колись грізні сусіди, заявляють про себе народи, яких наче недавно науковці вписували до енциклопедій. Індуси літають в космос, пакистанці випробують ядерну зброю, євреї змінили скрипки на автомати і дають всім прочухана прямо з біблійним розмахом. Відновився Халіфат, остаточно сплутавши лінію історії у химерний вузол, натовпи африканців і арабів мігрують у Європу, ніби в часи Великого переселення народів. Якщо хтось боявся нудьги і дрібного існування — дарма боявся. Судячи з усього, нам випала ще та епоха.

А що ж ми у цей час?.. А ми лише вчимося всерйоз мріяти.

У наших мріях, наприклад, палає московський Кремль, а на Червоній площі стоять танки під жовто-блакитними прапорами. Чому б ні?.. Сучасний світ вміє дивувати масштабними несподіванками.

Влада Орди над народами не може бути вічною, її столиця розпухла від грошей і давно стала чужою власній країні. Сучасна російська культура продукує вдосталь пісень і літературних творів, в яких оспівує образ погорілої Москви. Уявити світ без Москви легко, і це, безумовно, кращий світ, ніж з нею.

Палаючий Кремль стане кінцем московсько-української війни, крапкою в підлії історії, яка тягнеться без малого чотири століття. Коли озброєні люди складуть на Червоній Площі величезне багаття з кабінетних меблів, кинуть зверху мумію Леніна, обіллють її соляркою з танкових баків і підпалять, і відблиски пожежі танцюватимуть у високому нічному небі, втомлений український сержант стягне з голови шолома і присяде біля теплої стіни, до нього підійде й сяде поруч стрілець УПА, замордований в сибірських таборах, і хорунжий УНР, що не повернувся із «льодового походу». Прийде і мовчки

розкурить люльку реєстровець, вбитий у бою за Батурин. Підходять тіні отаманів і дружинників, повстанців, підпільників — всіх, хто гинув за волю у битвах проти Імперії. А сержант дивитиметься перед собою і думатиме: «...А що тепер?..»

Якщо навіть в Луганську можна зробити окрему «республіку», один Бог знає, якими тріщинами піде Московія, коли настане її остання година. Проте все одно лишиться єдиний культурний простір від Японського моря до Чорного, лишиться імперський спадок — ресурси, люди, культурні артефакти. Постануть державні й квазідержавні утворення — у цих територій вже не буде планів на нас, зате у нас цілком можуть бути плани щодо них.

Ми не пропагуємо безоглядної ненависті до російського народу, не мріємо про стіни на кордонах. Самоізоляція, бажання, щоб нас просто лишили у спокої — не наша позиція. Україна — велика країна, політичний центр потужного союзу, який ставить перед собою завдання світового історичного значення, — така кінцева мета нашої військово-політичної доктрини. Нам є що сказати і народам Імперії, і молодим поколінням українців, які зараз ростуть на окупованих нею територіях. Є що запропонувати розгубленим, безсилим перед хвилями чужої експансії Європі, і загнаному в авторитарні ґрати, зігнутому у вічному поклоні «руському міру».

Ми хочемо не просто існувати на політичних картах нових часів, ми прагнемо креслити ці карти.

Наші принципи

З усього, що ми звикли знати про цю державу, Майдан потужним несподіваним поривом розвіяв все штучне і казенне. Натомість ніби лишився тільки закопчений жовто-блакитний прапор над барикадами, але у його весняних кольорах тепер втілювалося все те світле, за що не шкода віддати життя — мрія, свобода, безкрайній золотий степ під високим небом, ні стін, ні кордонів. Водночас Майдан оживив національний міф, захований у цеглинах історичних книжок, заплів його в теперішній день, і по артеріях країни, яка існувала ніби в напівсні, заструменіла жива кров героїв.

Барикади Майдану остаточно відділили своїх від чужих, визначили, з ким і проти кого нам судилося боротися.

Всі суспільні сили (і внутрішні, і зовнішні) для нас діляться на два принципові табори — ті, хто підтримує ідеї Майдану, і ті, хто проти. З тими силами, що підтримують Майдан, ми ведемо діалог і взаємодіємо виключно мирними, офіційними методами, навіть якщо не поділяємо певних їх переконань, ідеології, принципів, їх поглядів на ключові суспільні питання. Якщо ми сходимося в оцінці Майдану — ми сходимося в головному. З активними ж супротивниками Майдану ми не ведемо діалогів в принципі, оскільки вважаємо їх ворогами України, а війна навчила нас, що на своїй землі перемовини з ворогами не мають сенсу.

Ми не бачимо різниці між ворогами зовнішніми і внутрішніми.

Ми вкрай скептично ставимося до участі в кабінетній, офіційній політиці, зокрема — у виборах різних рангів. Неприйнятно і принизливо змагатися за посади, а потім сидіти в одних кабінетах з людьми, які давно заслужили лежати в землі або сидіти у в'язниці — з регіоналами, комуністами, членами московського патріархату та представниками інших злочинних угруповань. Ми не тримаємо ілюзій щодо спроб «реформувати держапарат зсередини». Під час служби в армії ми переконалися, як мало шансів вплинути на державну машину, якщо ти її гвинтик.

Ми переконані, що допоки не взята влада на вулицях, нема сенсу займати посади в системі, яку роками вибудовували відверті вороги України, яка пристосована до їх потреб і просочена їх круговою порукою. Ми не хочемо опинитися загнаними в лабіринти кабінетів, в яких ні на що не можемо вплинути, зате можемо розчарувати людей, які нам довірилися. Не вважаємо доцільним ґрати на полі ворогів та за їх правилами — хай краще вони грають за нашими.

Українське громадянське суспільство слабке в кабінетах, але сильне на вулицях. Неформальне і самоорганізоване — чесніше, завзятіше, ефективніше, і, врешті, сильніше, ніж державний апарат. Воно перемогло міліцію, яку Янукович роками відгодовував для боротьби проти українців. Воно організувало добровольчі батальйони та забезпечило армію, винісши на собі головний організаційний та матеріальний тягар, завдяки чому вдалося зупинити московський наступ. Ми, громадянський рух «Новий вогонь», прагнемо опертися в першу чергу саме на цю потужну силу.

Лише надійно взявши владу на вулицях, можна заходити в кабінети і там диктувати свої умови.

Ми вважаємо, що формальна законність Другої республіки (української держави, утвореної в 91-му році з уламку СРСР) остаточно дискредитувала себе в революційну зиму, коли стала на перепоні громадянської та людської справедливості. Ми переконані, що закон — тобто офіційний суспільний договір, який визначає легітимне і нелегітимне — був остаточно знищений в ході Зимової революції, і послідує спроби зберегти видимість формального правонаступництва від Януковича ведуть лише до консервування в державі тих сил, проти яких повстали українці. Ми ставимо собі за мету укладання нової Конституції, проголошення нової Республіки, яка стане логічним завершенням революційного процесу.

Нам потрібні люди, які мислять категоріями Історії, а не банальними грошима та особистою безпекою. Війна навчила нас, що є дві якості, з яких випливає весь ланцюжок людської зради й підлості — це жадоба і боягузтво. З жадобою і боягузтвом ми будемо боротися в країні, в наших лавах, в собі самих, і хай допоможе нам у цьому Господь.

До зустрічі в Севастополі, друзі.